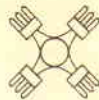

BIZONÍ VÍTR

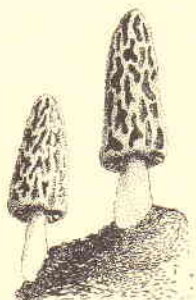
KE KRÁSE CESTOU TĚLA • K PRAVDĚ CESTOU MYSLI • K SÍLE CESTOU DUCHA • K LÁSCE CESTOU SLUŽBY

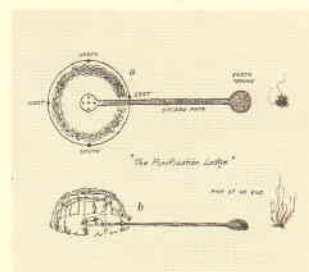
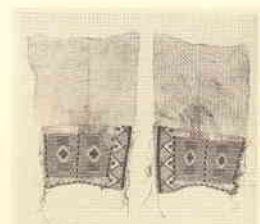
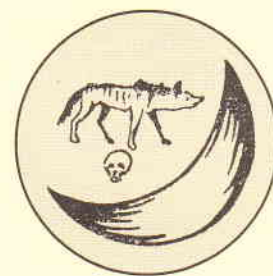
“THE BUFFALO WIND” • VYDÁVÁ LIGA LESNÍ MOUDROSTI “THE WOODCRAFT LEAGUE”

4'98

COPAK HEZKÉHO NAJDETE V TOMTO ČÍSLE?

Co se mi nelíbí.....	str. 3
Z naší totemové desky.....	str. 4
Síla kmene.....	str. 6
Ze života kmene.....	str. 7
Snowboard.....	str. 8
Abeceda trosečníka.....	str. 10
Volání dálek.....	str. 11
Stránky přírody.....	str. 12
Dávní objevitelé.....	str. 14
Hau Kola.....	str. 16
Mašketonituka	str. 18
Pravěk.....	str. 21
Každý tam jednou nemusí... str. 22	
Táborový kuchař.....	str. 23
Táborové stavby.....	str. 24
Táborový lékař.....	str. 25
Initi.....	str. 26
Poezie.....	str. 28
Sedící býk.....	str. 29
Stopaři.....	str. 31

BIZONÍ VÍTR, časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti. Určeno pro vnitřní potřebu. Šéfredaktor Aleš Sedláček – Tokaheya. Redaktoři: Miloslav Polášek – Poly, Jakub Vávra – Čanešiča, Josef Porsch – Ablákela. Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem. Grafická spolupráce Vladimír Veselý – Hája. Distribuce: David Stegbauer – Čapa, Hana Stegbauerová – Anpao. Adresa redakce: Liga Lesní Moudrosti – Bizoní Vítr, Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1.

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora. Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., Odštěpným závodem Praha, č.j. nov 5267/95 ze dne 4.7.1995. Reg. číslo 545, ISSN 1210-5252. Ročník XIV. Číslo 1. Náklad 500 ks, cena pro členy LLM 20 Kč, pro ostatní 27,50 Kč.

Na tomto místě se budete setkávat s názory některých lidí na různé věci, o kterých si myslí, že by tak být neměly a proč. Názory na tomto místě nevyjadřují nutně stanovisko LLM či redakce. Jsou to soukromé postřehy lidí z redakční rady a jejího okolí. Neberte tyto řádky jako osobní útoky proti lidem, se kterými jsou nějak spojeny, berte to jako náměty na úvahu .

SOUTĚŽ BV

O co že to v naší soutěži vlastně půjde? V každém čísle BV naleznete soutěžní otázku. Vaším úkolem je odpovědět na ni v rozsahu minimálně 10 a max 200 slov. Papír s odpovědí pak důkladně schovejte a těšte se na další číslo BV.

Na sněmu LLM bude provedeno vyhodnocení nejsprávnějších odpovědí, popřípadě při velkém zájmu vylosování. Knižní ceny jsou vyfotografovány v BV č. 2/98, následují korálky, kůže a jehly.

co znamená

Ultimate Thule

zpívání ranní písně

Má maličkost se již zúčastnila mnoha táboření a výprav. A tak nevím jak vám, ale málokdy mé srdéčko zaplesalo štěstím, když mraky se zatáhly a H₂O spadlo nejen na mé oko. A abych byl upřímný, nenachází-li se mé tělo zrovna ve stavu kapalném, resp. neumírá-li nadměrnou venkovní teplotou, déšť jako takový si nepřeji. Přece jenom sluníčko je sluníčko a co si budeme povídat. Ale proč o tom vlastně píš? Existuje totiž jeden krásný woodcrafterský zvyk. Tím zvykem je zpívání ranní písně. Proti tomuto zvyku, popř. modlitbě, nic nemám, naopak. A jakožto fakt s tímto související, mohu snad také v klidu říci, že nejběžněji používanou ranní písní jest píseň kmene Zuni (Wah! Ta-hó...). Víte však o tom, že tato píseň sloužila a možná i slouží mj. jako prosba

o déšť? Když ji zpíváte, přejete si déšť? Kde máte tu jistotu, zda je tato modlitba "vyslyšena" či nikoli? Já sám osobně tu jistotu nemám, avšak snad právě proto, že tuto jistotu nemám, tedy pouze se domnívám, tuto píseň raději nezpívám. Oplývám totiž takovým pocitem, že je vždy tato modlitba vyslyšena a naplněna. Tímto se však mě já nezříká tohoto zvyku. Má paměť obsahuje totiž i jinou ranní píseň, u které si jsem zatím jist, že o deštík neprosí. (Sogozové, ousej pemosej...)

Tímto ovšem nechci předělat Vaše zvyky. Pouze jsem Vás chtěl upozornit, že když zrovna přší a jste s toho zrovna nepřilíši nadšení, tak by stálo za to se pokusit zamyslet nad tím, zda-li jsme si ten déšť "nezpůsobili" sami...

Yučikala Wičaša - Pavel Spálený

CO SE MI NELÍBÍ

Co se mi nelíbí

Otče, stojíš mi ku pomoci a já jsem tvůj

Znáte ta slova? Večer plný smíchu, lehkého šumu hovoru a hlavně tance, vlání večerních šatů v jednom sále na Maninách... Ano, woodcrafterský ples v listopadu, náhlé utnutí zábavy a ta důvěrně známá slova...

Nebo - v korunách stromů hvízdá vítr, měsíc jako rybí oko osvětluje louku, z osvětlených stanů se trousí lidé, bubeník je jemnými údery svolává do společného kruhu. Mnozí lidé ještě chtějí hrát na kytárky, už je velmi pozdě. Nad loukou se nese jednolitý chorál písně a mnoha lidem se ta sladkost a velikost toho okamžiku vrývá do srdce. Při třetím opakování však mnozí přešlápnu na druhou nohu a malé děti se neklidně pohupují... S přáním dobré noci se lidé rozcházejí, někteří nadšení, jiní méně a s nezodpovězenou otázkou, zda přísné zastávání myšlenek je tolerantní. Zpíváte modlitbu kmene Omaha? Je to pro vás modlitba, náboženská píseň, vyjadřující vnitřní rozpoložení jedince nebo dokonce skupiny? Je to pro vás hymna woodcraterského společenství, která se zpívá při chvilích společného setkání? Nebo je to jenom zaběhaný stereotyp? Víme, proč ji Seton vybral? Víme, v jakém kontextu ji Indiáni zpívali? Jistě, namítnou mnozí lidé, funkce se změnila a to je dobře, když to funguje. Slouží však modlitba kmene Omaha svému účelu? A jaký je vlastně ten účel? V souvislosti s tím se musím ptát - v co věří společenství lidí v Lize? Není to jen velmi zaujatá hra na prožitky, snaha, aby se nerozvrátilo to, co je nám společné? Možná opravdu všechny lidské vynálezy nejen na tomto poli slouží k posilování skupiny a jejímu vymezování se navenek. Vyznělo-li by toto zamyšlení (psané pro zamyšlení) tak, že si snad dovoluji pochybovat o tom, že někdo snad ve společné ideály nevěří, je to přesně to, co nebylo cílem.

Josef Porsch - Abláketa

Jak platit členské příspěvky na rok 1999

Z NAŠÍ TOTEMOVÉ

Valná hromada LLM stanovila příspěvky na rok 1999 podle tabulky uvedené níže. Částka v prvním sloupečku jsou příspěvky včetně platby za Totemovou Desku, ve druhém sloupečku pak bez Totemové Desky.

KMENY, platící za všechny své členy najednou, nechť pošlou do kanceláře seznam členů a u každého poznamenají, kolik platí. Též je možno platit hotově v návštěvních hodinách v kanceláři LLM.

	poslat	v případě nezájmu o totemovou desku poslat
nevýděleční*	170,-	120,-
pracující*	280,-	230,-
rodiny**	350,-	300,-

variabilní symbol: 3991xxx***

*děti, studenti, důchodci, dlouhodobě nezaměstnaní

** aspoň dva přímo příbuzní, pokud se to vyplatí

*** místo xxx použijte číslo kmene, strážce mají 000

Program činnosti pro rok 1999

- 4.1. Náčelnictvo
- 9.1. Polární výprava (pořádá kmen Jestřábi)
- 11.1. Setkání Velké Lóže v Praze - paní Fričová
- 23.-24.1 Setkání Ohnivců
- 1.2. Náčelnictvo + uzávěrka Totemové Desky
- 9.2. změna úterý - Setkání Velké Lóže v Praze, hvězdárna Petřín
- 21.2. III. Ročník Pražského Bloudění Woodcrafterů (pořádají Lidé čtyř směrů)
- 26.2. Bílá Noc (pořádá kmen Mawadani)
- 27.-28.2. Kurs Korálkování (pořádá Poly)
- 1.3. Náčelnictvo
- 8.3. Setkání V.L. Mongolskem na koni i s ochutnávkou
- 5.4. Náčelnictvo + uzávěrka Totemové Desky
- 12.4. Setkání Velké Lóže v Praze
- 17.-18.4. Valná Hromada LLM v Brně, volby nového náčelnictva LLM
- 30.4.-2.5. Táboření VL + Arboretum (pořádají Willy, Bobr a Hombre)
- 3.5. Náčelnictvo
- 10.5. Setkání Velké Lóže v Praze
- 15.-16.5. Turnaj v Lacrosse (pořádá kmen Kruh)
- 22.-23.5. Výroční sněm LLM
- 5.-6.6. Stopa Černého Vlka (pořádá Wallowa)
- 7.6. Náčelnictvo + uzávěrka Totemové Desky
- 12.-13.6. Čotokva
- 14.6. Setkání Velké Lóže v Praze

Hinakaga trénuje

grafologii a prosí každého, aby jí napsal dopis nebo aspoň pohled. Ani nemusí být zamilovaný, ale hlavně musí být vlastnoruční a aspoň dvouřádkový

Olga Řeháková, Ouholická 436, 181 00 Praha 8

Perník se ženil

a tak mu přejeme železné nervy, trpělivost a umění kompromisu. Jeho ženě Dáše přejeme železné nervy, trpělivost a umění kompromisu.

Jak si předplatit Bizoní Vitr i v příštím roce?

Bizoní vitr bude vycházet ve stejné ceně, nákladu tj. 4x do roka, pro členy 20 Kč za číslo, pro nečleny 27,50 Kč za číslo.

Předplatit je možno přiloženou složenkou. Peníze se posílají na adresu LLM, viz složenska nebo samozřejmě v hotovosti ve středu v kanceláři u Čapy. Předplatná částka je 4x 20 resp. 27,50. Pokud se platí jednou složenkou za více lidí, je dobré uvést na druhé straně útržku ve zprávě pro příjemce vysvětlení

Na valné hromadě někdo referoval, že nepravdivé vycházení BV způsobilo odchod několika lidí z řad LLM. Myslím si, že je potřeba si uvědomit, že odebrat BV není privilegium členů LLM, jen pro zajištění polovina předplatitelů nejsou členové LLM, ale že jde o možnost, kterou poskytuje skupinka fanatiků, kteří se okolo přípravy časopisu motají. Jestli někoho drží v LLM jen BV, pak asi neumí počítat, protože $27,50 - 20 = 7,50 \times 4 = 30$ Kč. Když odebrá BV nečlen, stojí ho to o 30 Kč za rok více než člena. Příspěvky do LLM jsou však několikrát vyšší, viz vedlejší zpráva. Na závěr snad, že mě ta nepravdivost štvě také a asi kvůli tomu z LLM neodejdu. Mnoho štěstí v Novém roce a o trpělivost u dalších čísel Bizoního větru prosí

Tokaheya.

Povídání o korálcích a výuka různých vyšívacích technik

se koná 27.2.1998 v pomocné škole Rooseveltova 8 160 00 Praha 6.

Začátek 9,30.

Ukázka výrobků

Přednáška o korálcích a jejich historii

Odbor ukázka a praktická výuka některých technik

Tkaní na stavu

Vyšívání rozet, aplikace lemovacích stehů, líný steh, vraní steh

Omotávací techniky, některé moderní techniky, např. výroba náušnic

Zájemci napište jméno adresu a věk na adresu LLM. Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1, telefonicky na 24 10 22 35

Kontaktní osoba Miloslav Poly Polášek.

Jestliže máte vyhraněný zájem, zdůrazněte to v přihlášce, program tomu bude uzpůsoben.

Zájemci o ubytování ve škole si je musí předem domluvit s organizátory, nezapomenout spacák a kari-matku.

Všichni účastníci si musí přinést přezůvky a malé ploché misky na korálky. Vše ostatní, jako jehly, nitě, vosk, korálky, kůži si můžete zakoupit na místě.

Cena pro účastníky 50 Kč, pro nocležníky 100 Kč. Drobný výukový materiál v ceně.

Podle zájmu 28. 2. Možnost návštěvy Náprstkova muzea.

DESKY

Nezapomenutelné duo našeho woodcrafterského plesu na Maninách. Mis a Misák.

NEVIDITENÍ

Příběh první: Podzimní sobotní večer. Vracíme se z vydařené výpravy, poměrně spořádaně jdeme při kraji silnice. Všichni v zeleném nebo aspoň tmavém oblečení, abychom v lese nebyli nápadní.

V dále se vynořují dva bílé body. Motor hučí a už nás mívá nějaké auto. Míjí nás velmi těsně. „Kam čumíš?!“, hrozíme za ním pěstí.

Za chvíli další, sotva stačíme uskočit! Copak nás nevidí?...

Příběh druhý: Podzimní sobotní večer. Vracím se domů, pěkně si to svištím po docela rovné silnici. Motor přede, světla prohmatávají tmu.

Najednou se přede mnou vynoří

Mikulášský seminář pro rovery a roverky

Možná jste slyšeli, že se v sobotu 5.12.1998 konal Mikulášský seminář pro rovery a roverky (to jsou skauti a skautky od 15 let). Pokud nevíte, o co se jedná a zajímalo by vás to, můžete si přečíst tenhle krátký článek.

Kdysi před lety se v nějaké chytré hlavě zrodila představa o setkání spojeném s přednáškami na ekologické téma, které končilo Countrybálem. Asi nikdo neočekával, že zájemců bude tolik a že se budou chtít setkávat i v dalších letech. Původním záměrem ovšem nebylo pouze setkání, ale hlavně vzdělávání.

Letos se seminář konal již po šesté a jeho tématem byly mezilidské vztahy, zejména partnerské. Přijelo okolo 350 lidí z celé republiky, z různých roverských kmenů. Myslím, že většina lidí nepřišla poprvé, protože téměř nikdo si nenechá ujít příleži-

Podzimní táboření VL Losinský potok u K o t l í k a

tmavé postavy s batohy. Tfu, to jsem se lekl. Míjím je dost těsně, ani volantem jsem nestačil trhnout.

Ve světle za mnou jedoucího vozu zahlédnu zdviženou pěst. Neviděl jsem je...

Příběh třetí a čtvrtý, ideální: Podzimní sobotní večer. Jdeme domů při kraji silnice. Svištím si to po silnici. Před námi se vynořuje auto. Přede mnou poskakují nějaká světélka. Auto zpomaluje a pěkně nás objíždí. Zpomaluji a objíždím je.

Nemusíme se bát, máme na sobě přípevněné odrazky - v lese si je zase schováme - a náčelník má dokonce cyklistické blikátko. No jo, jsou to chodci a mají na sobě odrazky a ten první dokonce blikátko. Viděl nás. Viděl jsem je.

Čapa

tost setkat se znovu se starými známými a zjistit, co se s nimi za ten rok stalo.

Úvodní přednáška byla na téma „Základ rozumné existence člověka: bytí v sociálních vztazích“ od Š. Špinky a na příkladu Romea a Julie bylo ukázáno, jaké překážky a jakým způsobem musí lidé ve vztahu překonávat.

V druhé polovině se seminář rozdělil do tří sekcí; v každé se probíraly vztahy z jiného pohledu. Nejvíce navštívená byla sekce „Partnerským vztahy“, kterou vedl PhDr. Oswald Schorm. Další sekce se týkala vztahů v roverském kmene a poslední byla zaměřena na téma rodiny.

Celé dopoledne zakončil PhDr. Václav Břicháček, čestný náčelník Junáka, povídáním na téma „Co vás vždy čeká, až budete tři“.

Markéta Marka Vránová

Ochranářský festival "Cantata Ecologica"

pořádaný ve spolupráci
s Obvodním úřadem pro Prahu 8
ve dnech 12. - 14. února 1999

Mládež ve věku 6-20 let může přihlašovat vlastní tvorbu týkající se životního prostředí v šesti kategoriích

- písně
- básně
- dramatická tvorba, pantomima
- literární práce
- výrobky z přírodních materiálů
- fotografie (bez věkového omezení)
- netradiční formy

Program festivalu

Pátek 12.2.

dopoledne:
seminář "problematika životního prostředí v praxi kulturních a školských zařízení" - PhDr. A. Reitschmiedová
odpoledne:
vemísáz výstavy fotografií v budově Obvodního úřadu na Palmovce (tzv. Bílý dům)

Sobota 13.2.

Soutěžní vystoupení v divadle „Za plotem“ v areálu psychiatrické léčebny v Bohnicích.
Na závěr beseda s projekcí (Expedice Cotopaxi - Ing. Haleš)

Neděle 14.2.

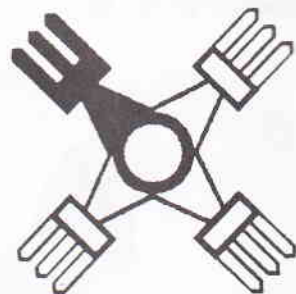
Soutěžní vystoupení v divadle „Za plotem“ v areálu PL v Bohnicích
Slavnostní předání cen
Ochranářský koncert

V průběhu festivalu bude občanské sdružení Človíček zajišťovat program pro děti. Bude možné shlédnout výstavku dětských prací, videoprogramy o přírodě, živá zvířata i mnoho dalšího.

Podrobné informace na adrese:
Ekocentrum "Poznáním k ochraně"
Kokořínská 2/58, Praha 8, 182 00,
tel: Lucie Schüttererová -
02/900 120 96,
v prac. dny 02 / 24 49 72 42

Pozn redakce: Pro ty, kdo neznají Lucku, je členkou kmene Mawadani z Davle.

Síla kmene

Ahoj K., dlouho jsme se neviděli, jak se ti daří?

Čau Š., je to v p . . . !

Prosím tě, ty! Vždyť jsi nám vždy na kmenových schůzkách říkal, jak jsi v pohodě, pravda, nikdy ses nedokázal podřídít pravidlům a ta kmenová jsi dost často porušoval, ale my jsme tě vždy brali takového, jakýs' byl.

Ty v . . . , já sem tu vaši buzeraci už nemoh' vydržet, to věčný: "Človeče umyj se!" Nebo ta vaše zatracená morálka, nic ste se nevodvážili čajnout, dobrej fet ste vodmítali, nebo ten váš Zákon ...

To je pravda, když jsi přinesl ty omamné látky, které člověku jen zatemňují mysl, museli jsme tě pokárat. Chtěli jsme ti podat pomocnou ruku, ale ty jsi ji odmítl.

Také jsi utekl od rodičů a začal bydlet v tom pobořeném domě.

Jó squat, to byla pohoda. Nikdo mě nenutil dodržovat žádný pravidla, prostě svoboda. Chápeš?

Ne. Ale řekni prosím tě, čím se živíš?

No, chceš to fakt vědět?

Aha. Myslím, že snad ani radši ne.

Viš Š., byls' můj kámoš, tak ti něco povim. Já už takhle dál nemůžu. Nejdřív to bylo v pohodě, ale teď to de se mnou z kopce. Sem na dně. A vy kluci mi fakt chybíte.

Tak viš co K., jedeme s kmenem příští víkend pod týpí, večer bude inipi a sněm. Náš ohnivec, pamatuješ na něj, je opravdu dobrý a určitě ti nějak pomůže. Já ti můžu dát adresu na mého známého v "Drop inu" a ten by ti mohl poradit, jak se dá bojovat s tvou závislostí. A když přijdeš ve středu na schůzku, dáme hlavy dohromady a možná se pro tebe

najde i místo k bydlení. Taky teď zrovna pracujeme na projektu pomoci starým lidem a je potřeba složit uhlí jedné paní, moc mi pomůžeš, když tam se mnou zítra zajdeš.

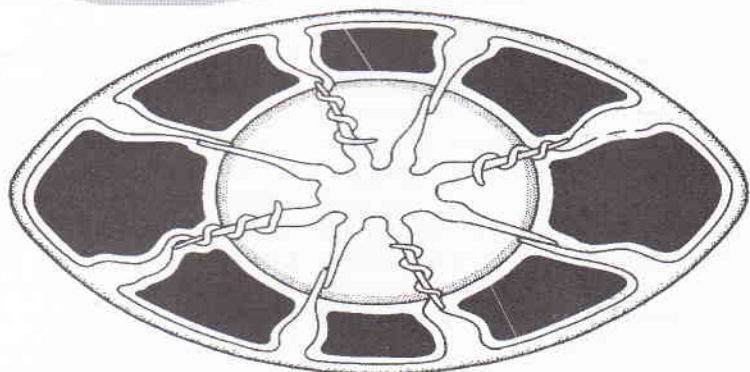
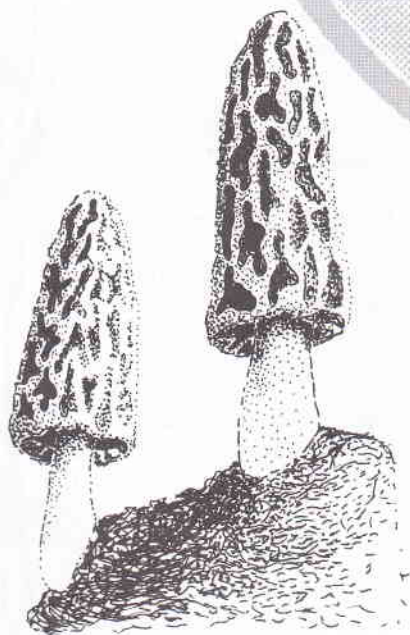
Hele, to je vod tebe fakt hezký, ale já nevim, vždyť 'sem vás zradil.

Viš K., byl jsi člen našeho kmene a kdo s námi jednou trávil ty kouzelné chvíle v kruhu u Ohně, ten je s námi navždy spojen poutem bratrství, takže tě teď, když nás nejvíc potřebuješ, neopustíme. To je ten náš Zákon, o kterém jsi tak nepěkně mluvil.

Hele tak fakt dík, já se teda u tebe zejtra vodpoledne stavim.

To jsem rád, bratře, vítám tě zpět. S modrou oblohou!

Jó, já zapomněl. S voblohou!

Na této stránce budete číst úryvky z kroniky kmene Stopaři. Naleznete zde spoustu nápadů jak prožít dobrodružství, která jsou všude kolem nás.

Okřídlená duše:

Vyžeň přírodu dveřmi a polezeš za ní oknem. Vypuď ji z města a pojeděš za ní do divočiny. V našich ulicích se sníh stal dopravní překážkou a my musíme hledat okolnosti, ve kterých sníh zůstal sněhem. Snad proto nastává období zimního tažení do mlhavých dálek a bílých hor, kde si náležitě můžeme užít krásy zimní přírody.

PROSINEC - MĚSÍC DLOUHÝCH NOCÍ

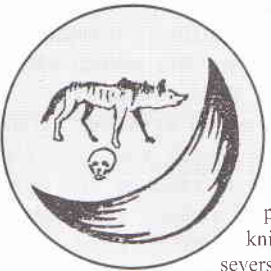
Kmenové Vánoce, to je společně strávený den plný příprav, večer příjemného posezení a ranní snídaně u jednoho stolu. Kmenové Vánoce jsme strávili již leckde, k těm nejtradičnějším patřily Vánoce v naší klubovně, ty se časem přemístily do bytů nájemníků, kteří bydleli ve stejném domě, jako byla naše klubovna. Tuto poctu jsme si asi zasloužili tím, že jsme nikdy k „sousedům“ nebyli hluchí ani slepí a samozřejmě se pod naším stromečkem, nejen ze slušnosti, vždy našla pro ně nějaká ta drobnost. Když se naši staří přátelé v kmeni stali sami vlastníky bytů, bylo v podstatě rozhodnuto, kde a jak budeme trávit Vánoce. Je známo, že člověk má občas udělat změnu. A tak se občas za ta léta, co se zapisují události do našich kronik, setkáme se zprávami, jak se kmenové Vánoce oslavovaly, tu na hradě českých králů, ve srubu na horách či u přátel za hranicemi. To si pak člověk při vánočním listování kronikami pomyslí, tak už jsou tady zase Vánoce,

LEDEN - MĚSÍC HLADU

Leden je ve znamení odpočinku po náročném prosincovém programu, s nadsázkou ho můžeme přirovnat ke kmenovému zimnímu spánku. Ve skutečnosti je to opravdu jen nadsázka, protože leden je jako stvořený pro návštěvy muzejních expozic, výstav či koncertů. Jelikož máme zásadu nejen informace čerpat, ale i zkušenosti předávat dál, zajišťujeme jako kmen různé přednášky a kurzy. Například Heryho přednáška pro všechny, kteří si chtějí vyrobit luk a šípy. Jeho informace jsou nekompromisní, maximálně 60 dnů na to, aby si každý při svých výpravách našel vhodný stromek, který podle pravidel porazí a správně uskladní. Na šípy z vrbových proutků pak má o 20 dnů méně. A co se peří týká, v prosinci byla možnost si zajistit krocení peří. Jinak městským lukostřelcům nezbyvá nic jiného než počkat do druhé poloviny jara, kdy začínají přepeřovat například labutě. Témata přednášek bývají různá: jelení kůže na činění, kopýtko na chřestidla, vrbové proutky na košíky, lenošky a posteje, rákos na rohože a vůbec o veškerém dřevu listnatých stromů, které se hodí pro výrobu zálesáckého vybavení. Když už máme vše potřebné pod střechem, je vhodné vyrazit do společnosti na nějaký ten ples.

ÚNOR - MĚSÍC SNĚHU

Zimní táboření na přelomu prosince a ledna s mrazivým počasím, s dostatkem sněhu, s obřady, které jsou jako stvořeny pro krátké dny a dlouhé noci. Zde mohou táborníci prokázat svou dovednost i vzájemnou sebranost. Ale i únor, jeden z našich nejstudenějších měsíců je jako stvořen k zimním výpravám a hrám. Expedice na lyžích či sněžnicích s nákladem taženým za sebou na saních také patří k dobrým prověrkám tábornického umění. Stačí si přečíst některou z mnoha knih o polárních výpravách a nebo snad povídku o nadšencích, kteří sledují život severovýchodních zvířat a nechat se jimi nadchnout, abychom pochopili, na jakých maličkostech závisely osudy těchto hrdinů. Nejen knihy, jež napsali zkušení cestovatelé, vyprávějí. V našich kronikách si můžete přečíst například zprávu od Valdy popisující výpravu na bruslích, která vedla po středním toku Otavy nebo Netopýřův podrobný popis Velké zimní hry, která se odehrávala kdesi ve slovenských horách, kde jsme si za tímto účelem pronajali starý srub. Tím se vlastně kruh uzavírá, potřebné informace z knih získáváme a nejpůsobivější zážitky opět knize svěřujeme, a tak už jen stačí kout dobrodružné plány.

Z našich slovníků:

Zima fenologická je charakterizována vegetačním klidem v přírodě. Dostavuje se po opadání listů ze stromů, pro některé druhy již v průběhu listopadu. Končí u některých keřů (líška, jiva) a bylin dříve než zima meteorologická, někdy i v polovině února.

Zima meteorologická je období tří nejstudenějších měsíců v roce, počítá se od prvního prosince do posledního února. Nejnižší průměrné teploty bývají v druhé polovině měsíce ledna, tyto lednové teploty slouží k charakteristice celé zimy meteorologické.

Fenologie je nauka o závislosti rostlinné a živočišné říše na počasí a ročním období.

Meteorologie je nauka o fyzikálních dějích ve vzdušném obalu Země a o jejich příčinách.

SVATOTOMÁŠSKÁ ZIMA: 11. - 23. 12.
SVATÁ LUCIE, SNĚHY ROZVANE. (13. 12.)
O SV. ALBINĚ,
SCHOVEJ SE DO SINĚ. (16. 12.)
NA MOUDROST BOŽÍ, ZIMA JIŽ ZURÍ. (17. 12.)

POČÁTEK VÁNOČNÍHO OTEPLENÍ: 22. - 29. 12.
MRAZY NA LAZARA (16. 12.),
VODA NA ADAMA (24. 12.).

NOVOROČNÍ ZIMA: 28. 12. - 4. 1.
O VÁNOCÍCH HEJ,
PO VÁNOCÍCH OUVEJ.

TŘÍKRÁLOVÉ OTEPLENÍ: 3. - 11. 1.
NA TŘI KRÁLE, MĚKKO MÁME.

HYGINSKÁ ZIMA: 10. - 14. 1.
NA SV. HYGINA,
PRÁVÁ ZIMA ZAČÍNÁ.
SVATÝ HYGIN S LEDEM PRIBYL.

PRISSKÁ OBLEVA A FABIÁNSKÁ ZIMA: 15. - 20. 1.
SVATÝ PRISKA,
POD SANĚMI PÍSKÁ.
SVATÁ ANEŽKA JE-LI LASKAVÁ,
VYPUSTÍ SKŘIVÁNKA Z RUKÁVA.
O SV. FABIÁNU,
BEZ KOŽICHU ANI RÁNU.
NA SV. VINCENCE, SEĎ JEN DOMA
U PECE. (22. 1.)

FABIÁNSKÁ ZIMA, KONEC STUDENÝCH PSÍCH DŇŮ: 11. - 28. 1.
PODLE TOHO, JAKÝ MÁ MLČEČNÁ
DRÁHA JAS, TAKOVÝ OČEKÁVEJ
MRAZ.
HVĚZDY JASNÉ, MRAZY SILNÉ.

HROMNÍČNÍ OBLEVA: 27. 1. - 5. 2.
HROMNICE - JARA SVÍCE.
NA HROMNICE,
ZIMA S JAREM POTKÁVÁ SE.
NA HROMNICE MUSÍ SKŘIVAN DO
POLE, BUDIŽ MU MILO NEBO NE.
NA SV. BLAŽEJE,
SKŘIVAN PIJE Z KOLEJE.

NÁSTUP TUHÉ ÚNOROVÉ ZIMY: 6. - 23. 2.
SVATÁ DOROTA
NA SNĚHY JE BOHATÁ.
NA SV. APOLÉNU, MĚJ SVĚTNICI
VYTOPENU.
O SV. SCHOLASTICE, NEJLEPŠÍ JE
BERANICE.

VALENTÝNSKÁ ZIMA: 4. - 15. 2.
JULIÁNSKÁ OBLEVA: 15. - 18. 2.
NA SV. VALENTÝNA, ZAMRZNE I
KOLO MLÝNA.
O SV. JULIÁNĚ PŘIPRAV VŮZ,
SCHOVEJ SANĚ.

KONEC TUHÉ ÚNOROVÉ ZIMY: 24. 2. - 17. 3.
DEN SV. PETRA STOLOVÁNÍ, ZIMU
JEŠTĚ NEVYHÁNÍ.

MATĚJSKÉ OTEPLENÍ: 23. 3. - 9. 4.
NA SV. MATĚJE, LIDSKÉ SRDCE
OKREJE, SLUNCE POZŘE ZÁVĚJE A
NAD POLEM SI SKŘIVAN VESELE
ZAPĚJE.

SNOW board

Už se zase přiblížila zima. Teploty klesly pod bod mrazu, začal se sypat sníh a sypat se bude nadále tak, že sleze až na jaře. Proto je třeba zavítat na hory s lyžemi, či snowboardem. A co to vlastně ten SNB je, odkud pochází, co se s ním všechno dá dělat?

Pro někoho životní styl, vyjádření vzpoury proti hodnotám konzumní společnosti, snahy po sebeuvědomění a nalezení osobní identity. Pro druhého především síla energie a nespoutaná touha nahnat do mozku maximum adrenalinu, jež zamezí zbytečnému přemýšlení o výšce srázu, z něhož se právě vznáší do peřiny čerstvě napadaného prašanu. Podle třetího způsob, jakým dát najevo své společenské postavení. Tak toto (a milion dalších věcí) je snowboarding.

Pohled do historie SNB

Jeho domovinou je samozřejmě Severní Amerika, přesněji Muskegon ve státě Michigan. Právě zde spatřila zhruba v polovině šedesátých let světlo světa zvláštní, vodními lyžemi a surfy inspirovaná „hračka“. Pro své děti si ji zhotovil jistý Shermann Poppen. V roce 1970 však přišel jiný Američan jménem Dmitri Milovich s prknem odlišným z polyesteru. O SNB však nebyl příliš velký zájem, a tak jeho firma zkr-

chovala. O krůček

dál postoupil J. Burton Carpenter, který jako první zkonstruoval vázání na SNB. Do Evropy SNB přinesl José Fernandez. Vývoj se stabilizoval, nikoli však zastavil! Ani my nezůstáváme v žádném případě ve SNB vývoji nikterak pozadu. Na českých svazích se SNB poprvé mihnul v roce 1980 a jeho strůjcem byl známý Luděk Váša.

Jakkoliv se může laicky zdát, že snowboarding je ve všech směrech úzce spjatý se skateboardingem, pozor, není tomu docela pravda. Ze strany zasvěcených se mi dostalo ponaučení, že SNB a „skejt“ jsou každý o něčem jiném. Tedy alespoň co se sportovní stránky týče. Obě disciplíny však

spojuje stejné filozofické zázemí. Cení se nadhled a individualita.

Důležitým momentem, který ovlivňuje životní styl většiny snowboardistů, je vzpoura proti postojům starších generací. Odmítnutí přetvářky společenských pravidel a pokrytectví tradičních modelů chování se projevuje ve svérázném způsobu nahlížení na okolní svět. Na druhé straně nelze popřít, že se v jejich postojích skrývá notná dávka upřímnosti, víry v sebe sama a odhodlání dělat věci podle svého a naplno. Snaží se o to, aby je okolí akceptovalo takové, jací jsou, teda se všemi jejich klady a záporů, bez ohledu na to, nakolik

odpovídají představám starší generace o „slušně vychované mládeži“. Jejich životní přístup je filozofickým vybavením v adekvátním světě, v němž žijí, zbrání, s nímž se probíjejí nástroji života, a která jistě neztratí účinnost ani ve vzdálenějším časovém horizontu.

Jedinou nevýhodu SNB vidím v tom, že snowboardista je odkázán na hory, sníh, hotely... a to rozhodně není levná záležitost. Tento problém však může být překonán zápalom a nadšením pro věc. Jak říkáme my optimisté, všechno jde, když se chce.

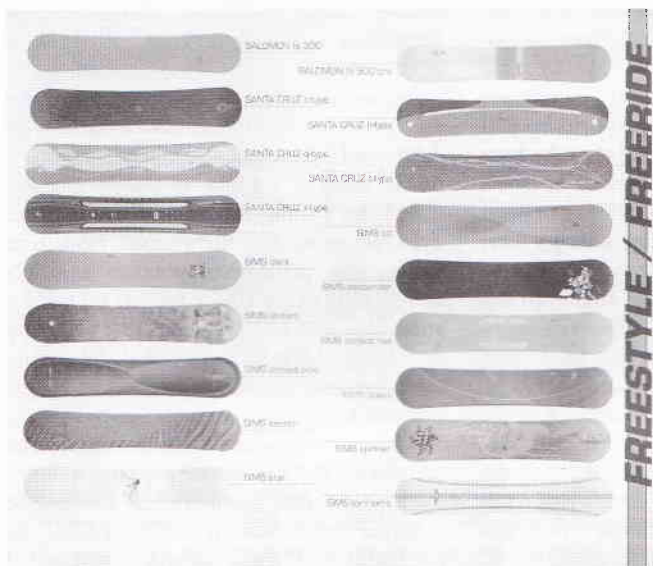
Pět pravd o SNB

Snowboarding se dělá především s nadšením a pro radost. Vzhledem k tomu, že jste téměř každý absolvoval na základní škole minimálně jeden povinný lyžařský výcvik, následkem čehož jste se stali alespoň „pasivními“ lyžaři, mohla by být většina z vás blízka paralela mezi SNB a klasickým lyžováním.

- Co tedy může od SNB očekávat více či méně zdatný lyžař?

- 1. budete padat** - a to často. Pro mnoho začátečníků totiž není zrovna lehké udržet rovnováhu, aniž by se nakláněli příliš dopředu nebo naopak dozadu.
- 2. budete neustále samá modřina** - pokud přistoupíte po SNB tréninku k důkladné prohlídce vaší tělesné schránky, propadnete pravděpodobně zděšení. Zjistíte totiž, že máte modřiny i na místech, kde byste je nikdy nečekali. Dobře je mít buďto SNB oblečení se zabudovanými chrániči, anebo si omotat kolem boků, ramen a hrudi vrstvu měkké látky, která nárazy ztlumí.
- 3. učení bude rychlé** - pokud vás zážitky z prvních dní neodradí, je vyhráno. Když už totiž chcete se všim praštit, půjde to najednou samo. Takže nevzdávat se!
- 4. budete si muset zvyknout na jízdu stranou** - jezdit stranou je sice jiné, ale ne nepřirozené. Je to základní SNB dovednost. Zde do hry vstupují především faktory adekvátního zatížení horní a spodní strany prkna, správného postoje, optimální rozložení tělesné hmotnosti...
- 5. budete snáze kontrolovat situaci** - oproti lyžařům dokážete rychleji zastavit nebo změnit směr jízdy. Nepřekážejí vám hůlky, nehrozí zde žádné překřížení lyží. Dá se také nádherně skákat (ale to chce trochu cviku).

To je asi tak ze světa SNB všechno, co bych mohla napsat. Jedině ještě to, abyste se nebáli a zkusili nepoznané. Stojí to za to.

Zde vám ještě nabízím lyžařská střediska u nás a v Rakousku

Tyrolsko

HINTERTUX

tel: +43/52 87 85 06

vleký: 5 kabin, 12 sedaček, 17 kotev

sjezdovky: modrá - 42 km, červená - 70 km, černá - 10 km

cený: 1 den 420,- Kč, 2 dny 840,- Kč, týden 2010,- Kč

FIEBERBRUNN

tel: +43/53 54 56304

vleký: 2 kabiny, 2 sedačky, 7 kotev

sjezdovky: modrá - 6 km, červená 14 km, černá - 4km

cený: den 345(sezóna)/300, 2 dny 670/590, týden 1620/1425

Čechy

Krkonoše

ŠPINDL - 21,5 km sjezdovek, dospělí 450,-/den

PEC P.SNĚŽKOU - 8 km sjezdovek 350,-

HARRACHOV 7 km sjezdovek 395,-

HERLÍKOVICE 6 km sjezdovek 250,-

Jizerské hory

ŠPIČÁK 5 km sjezdovek, dospělí 280,-/den

SEVERÁK 2,7 km sjezdovek 190,-
BEDŘICHOV 3,3 km sjezdovek 190,-
JEŠTĚD 8,5 km sjezdovek 170,-

Šumava

ŠPIČÁK - 6 km sjezdovek, osoba 250,-/den

ŽELEZNÁ RUDA 2 km sjezdovek 170,-

Orlické hory

ŘÍČKY - 4,5 km sjezdovek, 220,-/den

Beskydy

HOLÁŇ - 2,6 km sjezdovek, 140,-/den

TROJANOVICE - 5,4 km sjezdovek, 210,-/den

Krušné hory

BOŽÍ DAR - 4 km sjezdovek, 190,-/den

Jeseníky

LYSÁ HORA - 2 km sjezdovek 130,-

Podle mého uvážení je lepší a výhodnější jet do Rakouska, které je se sněhem a bez front, jednou za měsíc, než ledové Špindl za 450 Kč na den každé víkend. Nebo ne?

Yankašniwin - Andrea Egnerová (Andy)

ukázka listárny kultovního časopisu Board

CO SE NEVEŠLO DO HOŠE

Nazdárek kašpárek

zadkem mého dopisu všechna ta úchylná stvoření co běhají po světě a neví kam co strčit, co nejsrdečněji zdravím, protože

vím, jakým abstinencním obdobím procházejí jejich nejdelší údy (nohy). Jak kruté a podlé je, že jsme se narodili tady, v zemi kdy v

letních dobách neúprosně hrdliček hlas ku stresu zval a z luk i hájů odporne teplo sál. Dost již poezie, protože za mě lčky z češtiny dostával někdo jiný. O co byste přišli, kdybyste nečetli tenhle kousek blábole? O nevšední zážitek po všedním dnu se zavšivenýma bengama a pár pohodovými typy jako jsem já ha,ha, HA a SKB SNB

čmudama z Hukvald, Vsetína, New Jersey, Ostravy a jiných přilehlých Horních Dolních. Samozřejmě jednou muselo dojít k obávané situaci, že nás přestane bavit pozorovat složité zábavy jednoduchých obyvatel Vsetínska. A tak po stejně jednoduchých leč nekonečných dohadách jsme jeli v sobotu

1.8. na Vrbici u Ostravy, kde se konaly závody těch drsnějších na neměně drsném akrobatickém můstku se SNB do nějaké svrabité tůňky. Pro ty tupější štěrkovna mezi Bohumínem a Ostravou. a tak dál, a na konci stojí : Libá Mazda

Tak ti díky Mazda,

pěkněj dopis. Musel jsem si ho ale třikrát přečíst, než jsem pochopil, o co šlo.

Tvoje pikantní čeština je trochu moc na mojí jednoduchou, všim možným vygumovanou, palici. A ještě k tomu je podzim. Ale je dobrý se dozvědět o pořádanějších akcích, takže koukejte i vy o-

Pokračování na str. 8...

A B E C E D A T R O S E Č N Í K A

Naposledy v tomto ročníku se setkáváme nad pravidly, která by měl znát každý táborník. Na začátek mi dovoluňte zopakovat pravidla uvedená v předchozích číslech.

Psychická odolnost: při problémech neztrat' hlavu a vůli k přežití.

Měj zdravý strach a nejdříve se postarej o bezpečnost.

Možnost újmy na zdraví omezíš, když máš po ruce batoh s bezpečnostním obsahem.

Nepodceňuj přípravu akce, měj rezervní řešení.

Ideální vybavení představují věci, které produkují minimum odpadu, který lze snadno zlikvidovat.

Znalosti o materiálech k přežití ti mohou pomoci při opravách a výrobě věcí na koleně.

K rozhodnutí zabívat musíš přistoupit bez průtahů!

Tepelná rovnice zní $O = K - T$, proto se při zastavení ihned oblékni.

První pomoc: jestliže jednáš hned a s rozhodností, mnohdy svému kamarádovi můžeš zachránit život.

Zajištění vody: po dosažení bezpečí a tepelného komfortu si zajisti dostatek vody.

Zajištění jídla:

Naše tělo spaluje látky, které uvolňují energii. Jsou to tuky a cukry. Úmyslně nevádím bílkoviny, které větší část své energie spotřebují na zpracování sama sebe a alkohol, jehož energetický přínos je problematický. Podobně jako u motoru, kde výkon záleží na množství a jakosti paliva, řídí se i výdej energie u člověka kvalitou a kvantitou stravy. Tuky jsou energeticky nejbohatší, i objemově zabírají v žaludku malé množství. Měli bychom si pamatovat pravidlo, že čím je teplota tání tuků vyšší než teplota lidského těla, tím jsou tuky hůře stravitelné. Při vysokém zatížení se spíše doporučují složitější cukry, které se pomaleji štěpí a způsobují, že hladina cukru v krvi příliš nekolísa. Med je díky svým vlastnostem jeden z nejlepších zdrojů cukrů pro náš organismus. Při kratších pobytech bývá význam potravy často přeceňován. Lidská vůle se většinou hroutí její nedostatkem. Přesto člověk bez potravy vydrží 24 hodin v plném výkonu, 10 dní při mírně podprůměrné aktivitě a teprve 40 až 100 dní tvoří hranice lidských sil. Strachy se však dá zemřít v kratší době. Chtěně i nechtěně experimenty s hladověním ukazují, že po přerušení přísunu potravy pociťuje člověk tři dny krutý hlad. Poté přechází tělo na stravování sama sebe. Naprostá hladovka se tedy jeví snazší, než dráždění žaludku různými náhražkami.

Stále si hledej práci:

Proti vlhku začněte bojovat včas, své oděvy stále větrejte a načechrávejte, jen tak udržíte jejich izolační schopnosti. Mnohdy je pohodlnější si „pohovět“, ale výsledkem bude větší ztráta sil, než když se budeme pravidelně věnovat stálému boji s vlhkostí.

Vzájemná pomoc. Během cesty v drsných končinách je člověk velmi často odkázán na pomoc ostatních kolegů. Skupina, ve které je vzájemná pomoc samozřejmostí, má největší šanci překonat emoce či „ponorkovou nemoc“ a dosáhnout cíle.

Při každém rozhodnutí ohledně cesty počítáme s rezervou sil i času. Pro případ nezdaru pak máme připraveno rezervní řešení. To nám umožní řešit nenadálé situace. Není-li předem promyšleno, nastává při nezdaru zmatek nebo katastrofa.

Základy navigace:

Pokud se chceme z terénu dostat vlastním přičiněním, je naším jediným východiskem pochod k určenému cíli. K tomu potřebujeme vědět, kde se nacházíme a kam směřujeme.

Snadněji na tyto otázky najdeme odpověď, vlastnime-li podrobnou mapu a kompas. Krajina však může být jednotvárná bez orientačních bodů, kompas nás může zklamat (magnetické anomálie). Mnoho starostí nám ubude, když budeme schopni určit zeměpisné souřadnice, to je zeměpisnou šířku a délku.

Sextant patří ke speciálnímu vybavení na delší cesty. Je k němu potřeba přibrat ještě další věci: tabulky, kalkulačku, hodinky, tužku, měřítko a papír. A hlavně je třeba naučit se s ním zacházet. Když nejsme vybaveni sextantem nebo jiným moderním navigačním přístrojem, pomůže nám při měření úhlu výšky slunce tyč, ale při měření stínu nám jeho poměrná neostrost a obtížné dodržování horizontální a vertikální roviny stěžuje umožnit výpočet s odchylkou menší než 200 km.

Určení světových stran podle mnoha přírodních jevů je dobře popsáno v mnohých příručkách. Podle slunce a hvězd se můžeme dobře řídit za jasného počasí. Za pochodu není třeba se stále zastavovat a určovat světové strany, ale je možné už na začátku pochodu určit posun nebeských těles vůči směru našeho pochodu. Nepůjdeme sice tak úplně přesně, avšak prodloužení délky pochodu se tím příliš nezvětší.

Teprve za špatné viditelnosti musíme často kontrolovat postup podle kompasu. I na několika desítkách metrů totiž dokážeme neuvědoměle změnit směr až o 45° a to již znamená narůst trasy o 40%.

Za špatné viditelnosti si zásadně nedůvěřujeme, i když si asi jen neradi přiznáváme, k jakým omylům tu může dojít. Je třeba počítat i s tím, že se člověk vydá naprosto opačným směrem. Z navigačního hlediska je v takovém případě snadný postup po vodoteči. Ale pozor, ve skutečnosti se nám i tady staví do cesty spousta překážek. Mohou tu být vodopády, soutěsky bažiny, apod.

podle M.Pavlička sestavil
Miloslav Poly Polášek

Peter Freuchen

Bylo jen málo opravdu tmavých dní za všechna dlouhá léta v arktických krajinách. Kráčel jsem a kráčel, žádné opratě mne nepoutaly k těžkým saním. Byl jsem samotný, jen jsem kladl nohu před nohu, vzhůru do kopce, dolů do údolí. Hlad přišťuje všechny smysly, a ačkoli moje pohyby byly zcela samočinné a ačkoli jsem byl příliš unaven, než abych si sedl a odpočíval, pracoval můj mozek neobyčejně rychle.

Bylo to v Grónsku, vysoko, vysoko v Grónsku. Přešli jsme ledovec, abychom sbírali geologické vzorky, a vlekli jsme sami saně, ježto psi by nám byli jen překáželi. Čím víc jsme sbírali, tím byly saně těžší. Člověk vidí mnoho, když je sám tažným zvířetem. Je to lepší, než když sedí a upírá všechnu pozornost na psy.

Zásoby a petrolej byly pro nás předem připraveny, ale když jsme došli k zásobárně, seznali jsme, že tam byl před námi medvěd. Vzal dokonce i naše konzervy. Bestie rozžvýkala krabice a sežrala všechno.

Byli jsme v krajině, kde nebyli ani přízmoní, ani zajíci, dokonce ani sněhule.

Tak jsme se vydali na cestu, s hladem v žaludku a s hrůzou v patách, krok za krokem hlubokým sněhem. Opratě řezaly do ramen a hlad řezal v břichách. Šli jsme dva dny, tři dny. Prvního dne hladovění je člověk podrážděný a mrzutý. Příštího dne zmučený, ale již třetí den je lepší. Tu je pouze unaven, žaludek již nemluví. Pátý den jsme se utábořili a moji druzi leželi a odpočívali, ale jídelní lístek z kožených řemenů a podrážek je zatrolený jídelní lístek. Zdálo se mi, že mám nejvíce sil ze všech, proto jsem tady nyní kráčel, vyšel jsem si s ručnicí, abych opatřil potravu nebo alespoň se nemusel dívat na jejich obličej. Byly tu stopy zajíců a ojedinelých sněhulí a sobů, ale všechno živoucí bylo pryč. Šlapal jsem nahoru a dolů po návrších -- nebyl jsem v pokušení vrátit se a spatřit zklamání očí tří druhů. Konečně jsem spatřil zajíce!

Věděl jsem určitě, že kdybych nebyl měl takový

Grónsko - země ledu, sněhu a kamení. Snad kromě Antarktidy nikde jinde na světě nenaleznete mocnější vnitrozemský ledovec. Ostrov - který má nejvyšší vrcholy přes 3.000 m n.m.. Ve vnitrozemí panuje tak drsné a chladné počasí, že zde kromě občasných přeletů ptáků nenaleznete živáčka. Zvěř žije na úzkém pásu podél moře. Tady lze potkat i původní obyvatele Eskymáky - Inuity. Chcete-li se dozvědět něco o životě Inuitů ze začátku tohoto století, je dobré se obrátit na osvědčené autory F. Nansena nebo K. Rasmussena. K nim se ještě někdy vrátím. Dnes jsem však pro vás vybral jednoho z mých nejoblíbenějších polárních spisovatelů Petra Freuchena, který napsal knihu - **MOJE MLÁDÍ V GRÓNSKU**. Koupil jsem ji kdysi už notně ohmatanou v antikvariátu. Někdy za chladných zimních večerů sednu doma k lampičce a otevřu ji na libovolném místě a rázem jsem ve světě bílého ticha, obklopen ledními medvědy a lovci, kteří si vědí rady v každé situaci.

Kniha vyšla v Praze roku 1939 v nakladatelství Václava Petra. Jak už název napovídá, autor strávil v Grónsku skutečně podstatnou část života. Tento skoro dvoumetrový obr se narodil v Dánsku, kde studoval lékařství. Touha po dobrodružství a vikingská krev ho však už v roce 1906 odvála ze studií na výzkumnou výpravu do Grónska. Tady během 2 let získal své první polárnícké zkušenosti.

Po svém návratu se již na studia nevrátil a pokoušel se žít jako spisovatel románů a novinář. Nakonec potkal tehdy ještě neznámého Knuda Rasmussena a spolu se rozhodli odcestovat do Grónska a pokusit se tam žít natrvalo. V té době už Grónsko patřilo k Dánskému Království. Usadili se až v severozápadní části ostrova v eskymácké osadě, kterou nazvali **THULE** (jméno vzniklo z latinského „Ultimate Thule“ - země na okraji světa).

Zde si postavili dům a žili tu se svými eskymáckými přáteli. Přejali většinu jejich zkušeností, zejména stravování, způsobu lovu a cestování. V nejbližším okolí poskytovali lékařskou pomoc a zároveň měli malou obchodní stanicí. Freuchen s Rasmussenem a ještě dvěma eskymáky podnikli odvážnou tzv. "První Thulskou výpravu" napříč Grónskem. Cesta trvala celý rok a popis expedice patří k těm nejzajímavějším částem knihy. Freuchen se během svého pobytu zajímal o všechny detaily eskymáckého života. Všechny informace má z první ruky, vzal si totiž za manželku eskymáčku Navaranu. Později se jim narodil synek Mequsaq a dcerka Pipaluk. Manželství však trvalo jen krátce, Navarana po deseti letech umírá na španělskou chřipku.

V knihovně ještě mají od Freuchena další dvě knihy, které stojí za přečtení. První je věnována živočichům, jmenuje se **POD POLÁRNÍM SLUNCEM**. Druhou je **KNiha SEDMI MOŘÍ**, která popisuje historii mořských záhad, objevů a námořních dobrodružství z celého světa.

Jako ukázkou Freuchena vyprávěcího jsem vybral zkrácenou úvodní kapitulu z jeho pobytu v Grónsku.

zuřivý hlad, sotva bych jej byl spatřil. Neznal lidí, díval se na mne, bez zájmu žral dál. Když jsem se natolik přiblížil, že se mu zdálo, že toho je dost, dal se do běhu: ale já vystřelil, než zmizel za okrajem skály. Když jsem tam přišel, ležel tam mrtve na dva kroky ode mne.

Přehodil jsem si mrtvého zajíce přes rameno -- arktický zajíc váží asi čtyři kila -- a myslil jsem na to, co pro nás znamená. Hmec plný masa a polévky pro čtyři muže. V mé šťastné náladě mi připadlo, jako by tomu byly měsíce, co jsem se pořádně nenasytil!

Přímou jsem zemlel rozčilením, usedl jsem na kámen a odpočíval jsem. Jak jsem seděl, myslil jsem na jídlo, které nás očekává. Máme sníst všechno dnes, nebo uschovat něco na zítek? Bude lepší, když se řádně nasytíme a půjdeme co nejrychleji možno k příští zásobárně. Byla také možnost, že cestou nalezneme ještě něco živého. Jak jsem seděl, dělal jsem plán za plánem, všechny založené na faktu, že jsem tady zastřelil zajíce a před hodinou jsem znal jenom hlad. Konečně jsem vstal a šel.

Zajíc byl velký a těžký, takže mne tížil na rameni a zabraňoval mi v chůzi. Tu mne napadlo, že kdybych jej vykuchal, byl by mnohem lehčí. Za tímto nápadem vězela myšlenka, že bych mohl sníst krásná, syrová játra a plíce a nedělit se s ostatními, kteří leželi ve stanu a hladověli. Pak jsem se za sebe začervenal, zahanben, že jsem v myšlenkách zradil kamarádství. Ale záhy jsem musil usednout a odpočívat, a tu se mne zmocnilo pokušení zdvojnásobenou silou.

Vždyť jsem to byl přece já, kdo zajíce zastřelil. Kromě toho, když se najím dosyta nyní, budu silnější a budu moci pracovat mnohem lépe než ostatní. Ale současně jsem věděl, že dám-li do úst první sousto, nebudu schopen přestat, dokud nesním celého zajíce. Což kdybych skutečně snědl všechno! Vždyť bych nemusil druhým říci, že jsem zastřelil zajíce...

Vzpamatoval jsem se a šel jsem dále. Nikdy nezapomenu na hlasy, které na mne volaly z mého vlast-

ního nitra. Dal jsem se do zpěvu, abych přehlušil myšlenky, které řvaly z mého žaludku. Zpola jsem zpíval a zpola plakal, jak jsem tady kráčel a zápasil s pokušením ukrást jídlo svým třem kamarádům táboře. Tolik mne to vyčerpalo, že jsem mohl sotva hýbat nohama. Kdykoli jsem upadl vyčerpáním na zem, nemohl jsem myslet na nic jiného, než na svůj mučivý hlad. Pak jsem si říkal, že bych alespoň mohl uříznout zvířeti nohy a žvýkat je, a ježto jsem jistě věděl, že nikdo neví zajíce uši, mohl bych je uříznout a žvýkat. Konečně jsem se rozhodl, že se vzdám boje, vzdám se a sním všechno. Pak doznám sám sobě, že se nehodím do arktického světa, pojedou domů a zůstanu v Dánsku.

Po tomto rozhodnutí jsem se uklidnil, řekl jsem si: „Ano -- ale počkám, až přejdu příští návrší!“ Cosi mi říkalo, že tohle není správné místo k jídlu - počkám na příští. A tak jsem šel nějakou dobu a šidil jsem svůj žaludek opět a opět, ale věděl jsem, že dlouho nebudu moci odolávat. Ještě jedno návrší - pak k tomu dojde, už to bylo rozhodnuto.

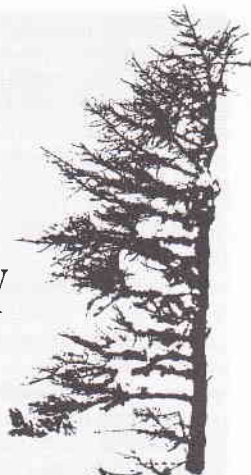
A pak jsem náhle viděl dolů do údolí, tam stál náš stan, malá bílá skvrna na hnědých skalách. To mne zachránilo, že jsem se nestal zlodějem. Tam leželi moji druzi a odpočívali a spali a očekávali tak určitě, že se vrátím a něco přinesu. Měl jsem pocit, jako bych byl býval přímo zachráněn před smrtí. Vím určitě, že kdybych nebyl spatřil náš stan právě v tom okamžiku, nic by mi nebylo zabránilo podvést druhu a sníst jejich jídlo. A jak bych byl pak mohl později v životě kráčet zpříma?

Druzi mne spatřili přicházet a vyřítli se ven s rozčileným křikem. Málem jsem se dal do bresku, ale přemohl jsem se přece, zatím co druzi se dali do vaření jídla.

Moji druzi, jeden Američan, jeden Eskymák a jeden Dán, se chovali, jako by byl Štědrý večer. Ale když byl konečně zajíc uvařen a my jedli a pili polévku, skoro mi nechtunal.

Petr Willy Wilhelm

SMRK A OBŘADY

Snítka čerstvého chvojí můžete použít jako obětiny místo špetky tabáku vhozeného do plamenů. Nebo lze pomocí smrkové větvičky obřadně očistit ještě hořící užitkové ohniště v týpi a změnit jej na slavnostní oheň. Snítka v ohni prudce vzplane, jehličí zaprská, týpím se roznese příjemná vůně jehličí a pryskyřice a všichni se posadí do kruhu...

Smrkový úlomek se stal také symbolem pro naše myslivce. V jejich tradici se setkáváme s obřadem úspěšného lovu, který mi trochu připomíná úctu přírodních národů k živým tvorům. Průvodce úspěšného lovce ulomí větší smrkový úlomek a rozdělí ho na tři části. Všechny je smočí v krvi zastřeleného zvířete - jeden předá lovcovi, který ho nosí za kloboukem, druhý položí na ránu a třetí vloží do tlamy zvířete jako poslední hryz.

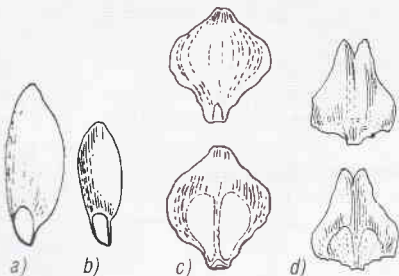
Z tohoto obřadu vznikl možná kdysi na Brdech zvyk, který dodnes dodržují. Odcházím-li z uklizeného tábořiště, kde je trvalé ohniště, nechávám ležet na vyhaslých uhlících malý smrkový záloomek. Je to pro mne poděkování tomuto místu, tomuto ohni. Zároveň tím vzkazují všem ostatním: „Zanechej zde pořádek, táboří tu lidé, kteří mají v úctě přírodu i oheň!“ Někdo ještě položí záloomek tak, aby ukazoval jako šipka směrem, kterým odešel.

Myslím si, že kromě velkých obřadů při stálém indiánském táboření, je stejně důležité zachovávat si úctu k přírodě a ohni právě pomocí takových drobných zvyků třeba jen při putování dvou kamarádů.

Semeno smrku:
a) ztepilého
b) pichlavého

Šupina šišky smrku
c) ztepilého
d) pichlavého

Smrk ztepilý *Picea excelsa* jsem si vybral do zimního vydání Bizoniího větru záměrně, protože zima, smrk a tradiční české Vánoce, to patří dohromady.

V naší zemi se setkáváme se zeměpisným názvem Smrk hned dvakrát. Prvním je nejvyšší vrchol Jizerských hor. Svými 1 124 m n. m. se tyčí nad obcemi Jindřichovice, Nové Město a Ludvíkov - všechny svůj název doplňují „pod Smrkem“. Druhý je o metr větší a je největším vrcholem Rychlebských hor. K pátrání po dalších horách mne nad mapy zavedl citát šumavského znalce, mystika a spisovatele J. Váchala: „Zdejší les tvoří v první řadě smrk, ten průkopník předem určený pro nehostinný zdejší kraj.“ Hledal jsem dlouho a uspěl jsem - Smrkový vrch v Modravských slatích a kopec Smrčina. Jak obec Smrčín, tak i Smrčná, obě jsou u nás čtyřikrát. Když už jsme u té češtiny - i mezi námi jsou pěkné přezdívky - Smrk, Smrček, Valismrk. Dokonce i naše rodina obhatila český jazyk o úplně nové slovo. To bylo tak. Ještě v přeškolním věku jsem v rámci woodcrafterské výchovy týral naše děti tím, že jsem vyžadoval rozeznání smrku od borovice. Výsledek se však nedostavoval. Až jednou jsem se, máje borovou větvičku v ruce, dočkal šalamounské odpovědi: „Je to smrkovice!“ Rod smrků zahrnuje asi 40 druhů, které rostou v mírném pásmu Evropy, Asie a Severní Ameriky. U nás je nejběžnější smrk ztepilý. Najdeme ho téměř všude v naší republice. Rozsáhlé monokultury jsou vysazovány již od 300 m n. m. Původní porosty jsou už jen v chráněných územích (pralesy a vysokohorské smrčiny). Horní hranice výskytu smrků v Evropě je v Alpách až do 1 800 m n. m. Ve ztižených horských podmínkách smrk přirůstá pomalu, a tak je běžné, že strom i celkem nenápadného vzrůstu, se může dožít 500-600 let. Při dobrých podmínkách dorůstá průměru až 150 cm a výšky i 50 metrů. Takových ale už není mnoho. Současný stav životního prostředí a extrémní větrné náporů nedávají smrkům šanci předvést, co dokáží. V běžném pěstovaném lese se dnes díky těžbě dožije smrk nejvíce 100-120 let. Celkový vzhled a typické znaky jsou asi všeobecně známy. Tak tedy jen pár zajímavostí. - Jehličí opadává zhruba po 5-7 letech. - Zlomí-li se špička, smrk je schopen některou z větví nejvyššího přeslepu nahradit vrchol - takovému tvaru se říká „bajonet“, pokud jsou větve dvě, vytvoří se „lyra“.

- Čím roste smrk severněji nebo ve větší nad-

SMRK ZTEPILÝ

mořské výšce, tím je kužel koruny užší. Větve jsou výrazně kratší a splývají dolů podél kmene, což zabraňuje vytváření velké námrazy.

- Na holých horských pláních u osamocených smrků rostou někdy větve jen po směru převládajícího větru - to je tak zvaná praporovitá forma smrku.

- Zhruba jednou za 4 až 5 let dochází u smrků k „semenným rokům“.

To jsme zažili asi před deseti lety - putovali jsme lesy Karlovarska. Každý náš krok zdvihal ze země oblaka žlutého prachu. Vzduch se při pohledu proti slunci leskl zlatým oparem. V tišinách potoka se shlukovaly ohromné chuchvalce smrkového pylu. Nádherné zlaté lesy! Zvláštní pocit, přistáhnout matku přírodu při zdánlivě marnotratnosti a marnivosti.

Smrk je naší hlavní dřevařskou surovinou. Díky jeho rovnému vzrůstu je dřevo ideálním pro truhlářskou i tesářskou práci. Jsou-li léta dostatečně hustá, lze jej používat i k výrobě hudebních nástrojů. Dřevo smrku je snadno opracovatelné, má krásnou kresbu let s výrazným barevným rozdílem letních a zimních přírůstků. Patří do měkkých dřevin se slušnou výhrěvností. Smrk není příliš pružný a rád se štípe.

Z tábornického hlediska je maximálně využitelný. Bez něj si nelze představit budování tábora. Pokud budete chtít, aby vaše táborové stavby vydržely co nejdéle, je nutné jak čerstvou, tak i suchou kulatinu zbavit kůry. Pod kůrou totiž dřevo rádo začne plesnivět a hnit.

Vlastní strom poskytuje službu už i svým jehličím. Spaní pod hustou nepromokavou korunou na tlusté vrstvě spadaného jehličí může překonat jen pořádná zálesácká matrace z polomového chvojí. Chrástí je ideální na podpal, z rozštípaného kusu smrku lze rozdolat oheň i po vícedenním dešti. Smrkové dřevo dává pěkný plamen, rychle hoří, ale díky smolným kapsám hodně prská. Z plátů kůry čerstvě poražených smrků lze dělat stříšky u drobnějších staveb, z čerstvého lýka se dají plést rohože, podložky košíky, z kořínků vyvráceného stromu získáte spoustu materiálu třeba opět na košíky nebo na provázky.

Petr Willy Vilhelm

KTERAK ROZEZNATI

smrk ztepilý, původní náš to druh, a smrk pichlavý, který jest domovem v západní části Severní Ameriky a k nám byl dovezen na počátku 20 století.

	Smrk ztepilý	Smrk pichlavý
délka jehlic	10-25 mm	18-30 mm
délka šišek	10-16 cm	6-10 cm
šířka šišek	3-4,5 cm	2-3 cm
semena (s)	~ 4 mm	~ 3 mm
křídlo semene	~ 3 x s	~ 2 x s
průřez jehlicí		

Šupiny **smrku ztepilého** jsou dřevnaté (ne tak moc jako u borovic), ± kosočtverečné, k vrcholu se zužující, na konci zaokrouhlené, utaté, vykrojené nebo v ostrou špičku vybíhající, „jizvy“ po semenech vypadají jako dvě človecí stopy;

šupiny **smrku pichlavého** jsou tenké, pružné, jakoby papírové, úzké, zvlňené, na koncích utaté, s nepravidelnými zuby, jizvy po semenech jsou široké trojúhelníkovité.

Při prokazování znalostí o jehličnatých dřevinách bude bohatě stačit, když budete o těchto smrkových vědět a budete znát jejich rozlišovací znaky.

Hotá Hepan - Iva Vilhumová

JAK NA PTÁKY

SBK 2, světlo, 2Q 2 – Pozorování ptáků

Možná jsi se někdy vracel domů z výpravy s nepopsatelným pocitem, který v tobě vyvolalo letící hejno tažných ptáků směřující k svému cíli. Stále ti v uších zněl tlukot jejich křídel, ale ty jsi nevěděl, komu patřil. Tenkrát to pro tebe nebylo důležité. Časem jsi však takových pocitů zažil více. Ve spleti smrkových větví švitořili drobní opeřenci, jež nešlo zahlédnout a na hladinu rybníka přilétla jakási kachna, kterou jsi nikdy předtím neviděl. Odcházel jsi se zážitkem něčeho nevšedního, pro co jsi ale neměl pojmenování. Cestou k němu by měly být následující řádky.

Pozorovat ptáky můžeš začít kdekoliv a kdykoliv. I když se to nezdá, zimní období je však pro začátek nejvhodnější. Na stromech bez listů se ptáci lépe pozorují a mnohé druhy se v tuto dobu shromažďují v hejnech. Větší část našeho ptactva sice odletla na jih, ale právě to ti usnadní určování druhů, které zde zůstaly. Poříd' si zápisník pro zapisování svých pozorování, atlas ptáků a začni se dívat kolem sebe. Po čase zjistíš, že v městském parku není jen hejno havranů, kosů a sýkorky. Objeví se tu totiž i brhlík, dlask, hýl, nebo hejtno mlynářů. Ideální příležitost k pozorování ptáků z bezprostřední blízkosti umožňuje krmítko. Umísti-li ho na vhodné místo, někdy třeba i za okno, začnou ho po čase pravidelně navštěvovat sýkory koňadry a modřinky, zvonci, brhlíci, ale třeba i strakapoud velký. Do svého zápisníku si zapisuj kdy a kde jsi který druh viděl, přibližně v jakém počtu a při jaké činnosti. Nebo měj stále při ruce na kartičkách několik tabulek jako je na obrázku, kterou na místě jednoduše vyplníš. Ne vždy se ti však podaří k ptákům přiblížit na takovou vzdálenost, abys je rozeznal, než ti ulétnou. Spíše bývá výjimkou, je-li tomu naopak. Vyplatí se tedy pořídít si dalekohled (nejlépe zvětšující alespoň 7x, ale ne více než 12x), který ti mnohé usnadní. Pak se můžeš vydat skutečně na ornitologickou výpravu třeba do polí za město, kde v blízkosti stohů můžeš vidět hejna stradů obecných, pěnkav, severských jikavečů a dalších druhů semenožravých ptáků. V porostech olší na březích potoků se zase v určitém období vyskytují hejna čížků a na jeřáby obsypané hrozný jeřábů se slétují kvičaly, cvrčaly a vzácně i brkoslavové z dalekého severu. Uhodí-li koncem zimy silnější

mrazy, neváhej a vydej se na výpravu k řece pod jez nebo čističku, kde voda nezamrzá. Shromažďují se tu hejna kachen, často i tak vzácných, že je u nás v jinou roční dobu neuvidíš. Možná budeš mít štěstí a spatříš severské morčáky, turpany, hoholy a další vzácnosti. A když ne, tak pohled na kachny březňačky, lysky, poláky velké a chocholačky je stejně zajímavým námětem k pozorování. Postupem času se budou stránky tvého zápisníku plnit jednotlivými zápisy pozorování z výprav do ptáčích říše. Dbej na to, aby nebyly jen strohým výčtem jednotlivých druhů s udáním data a místa výskytu. Snaž se do nich zaznamenat při jaké činnosti jsi ptáky pozoroval, jejich chování a co tě na nich upoutalo. Některý zápis tak může v budoucnu posloužit i ornitologům, kteří se pravidelně věnují zimnímu sčítání ptactva a výskytu vzácných druhů na našem území.

S příchodem jara se k nám postupně začínou vracet ptáci z teplého jihu. Mezi nimi často i druhy pro tebe zpočátku jen těžko rozlišitelné. Nesnaž se proto hned naučit rozeznat jednotlivé druhy pěnic, lindušek, lejsků a dalších. Ne každé tajemství přírody může být odhaleno hned a navíc, rozpoznávání ptáků v přírodě je pro mnohé zálibou na dlouhé období života. Je k němu potřeba znát nejen jak daný opeřenec vypadá, ale často i jeho hlas a prostředí, v kterém žije.

Možná se tato činnost stane na nějakou dobu i tvou zálibou, možná si z ní splníš čin. Nebo prostě jen najdeš odpověď na to, že hejno tažných ptáků letících v šípe nad tebou jsou husy, ve spleti smrkových větví švitoří králíci a kachna, která tenkrát ušedla na hladinu rybníka, byla koptivka obecná.

Tomáš Brinke - Baskoš

Druh	HÝL OBECNÝ				
Místo	okolí Haničků v Otčických vrších	Datum	31.12.1997	Čas	počtení nepolehko
Popis prostředí	okraj pastevky se smrkovým lesem	Počasí	jasno, bezvětří	Počet	jedinci, pohlíbí
Příběh pozorování	Při povlném pohledu mě zaujalo jasné červené zbarvení zámoců. Ptáci se obráběly pohybovali po vrcholcích vzrostlých suchých okalčených rozetlin, z jejichž kvěcí vyobávali semena. Při pokusu přiblížit se k nim odletli do blízkého lesa.				

Zápisy jednotlivých pozorování:

Stehlík obecný

Kamenné Žehrovice, 7.11.1998, 13,30

V malém remízku mezi poli jsem pozoroval v koruně břízy hejno stehlíků ozobávajících jehnědy. V hejnu bylo celkem 10 ptáků, kteří postupně v počtu dvou až tří přelétávali na okolní stromy. Celou dobu se však drželi v horní části stromového patra a nesléli níže.

Kulík hnědý

Velká Fatra, 19.9.1998, poledne

Na hřebenu Velké Fatry nedaleko Královky studní jsme na cestě před sebou pozorovali kulíka hnědého. Pták si stále udržoval únikovou vzdálenost 10 – 15 m, ale v jednu chvíli se nám k němu podařilo přiblížit i na 3 metry. Vanul poměrně silný vítr, pták se po celou dobu našeho pozorování pohyboval pouze chůzí. Patrně šlo o jedince, jež si zdejší místo zvolil jako tahovou zastávku.

Sýc rousný

Šumava, okolí Světlíku u Frymburka, 15.11.1997, večer

Na opadaném stromě stojícím uprostřed louky obklopené hustým smrkovým lesem jsem za soumraku viděl malou sovou velikosti sýčka. Snažil jsem se k ní přiblížit, ale ze vzdálenosti 10 metrů uletěla směrem k lesu bez žádného hlasového projevu. Dle její siluety, kterou jsem měl možnost pozorovat ale soudím, že šlo o sýce rousného.

Orlovec říční

údolí Střely, Lachovice, 18.10.1998, v poledne

Zdvihl se náhle z řeky nad olše asi 70 m před námi. Letěl kolísavě, jakoby ztěžka. Teprve dalekohledem jsem rozeznal, že v parátech drží rybu. Usedl v klidu na vrchol ulomeného smrku asi 150 m od nás. Stál na větví a zároveň pařáty přidržel rybu, kterou trhal zobákem. Dalekohledem byla rozeznatelná jeho charakteristická ochmýřená hlava a světlá barva peří na krku a hrudi.

Holub domácí

stanice autobusu v Holešovicích, Praha, 11.9.1998, 14,30

Hejtno asi 6 holubů sbíralo zbytky rohlíku na silnici. Jeden samec se jakoby zvětšil – nafoukl hrud' a začal se točit okolo jedné samice, stále při tom skláněl a zdvihal hlavu. Vydával při tom tlumené bublavé houkání. Snažil se přitočit k samici tak, aby na něj dobře viděla, tj. stavěl se stále k její hlavě. Samice se o něj očividně nestarala a pokaždé se od samce odvrátila a věnovala se dále sbírání potravy. Teprve bezprostřední příjezd autobusu celé hejtno zvedl do vzduchu.

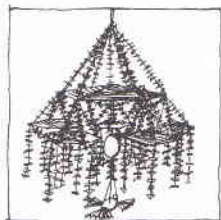
VÁNOČNÍ SMRČEK

Jak už Willy ve svém ústředním článku o naší nejběžnější jehličnaté dřevině naznačil, považuje většina z nás smrček za tradiční vánoční stromeček. Ale vězte, že zdobit vánoční stromeček je u nás zvyk poměrně mladý. Původním symbolem Vánoc byl Betlém s jehličkami a vším, co k nim patří. První zmínka o zdobení stromku je z roku 1570, kdy byl ozdoben v cechovní budově pro radost dětí cechovníků. V 16. a 17. století se zvyk zdobení vánočního stromečku, který má své kořeny v Číně, šířil po celém Německu a odtud to už byl jen krůček do českých zemí. V Praze stál první strom ve Stavovském divadle roku 1812, kde ho nechal nadozobit jako překvapení pro hosty režisér Liebig, který znal zdobení stromečků ze svého rodného Bavorska. Roku 1816 měli vánoční stromek na císařském dvoře ve Vídni. Pak už měl vánoční stromek otevřenou cestu do šlechtických a měšťanských jídelen. Zajímavostí je, že první stromky se zavěšovaly obráceně – špičkou dolů a byly zdobeny jablíčky, oříšky, perníčky. Od poloviny 19. století byl stromeček již běžným symbolem Vánoc téměř ve všech rodinách a postupně vytlačoval tradiční Betlémy.

polaz

muší ráj

Hotá Heřan – Iva Vilhumová

Legenda o fénických lodích u břehů Nového světa

Už sedm dní nefoukal vítr a loď se beznadějně pohupovala na vlnách. Žádná země nebyla v dohledu. Slunce nelítostně pájilo a zásoby vody se nebezpečně ztenčily. Féniciáné byli zvyklí plavit se na Velkém oceánu, ale takhle daleko od břehů ještě nikdy nebyli. Posádka začínala mít strach ze smrti.

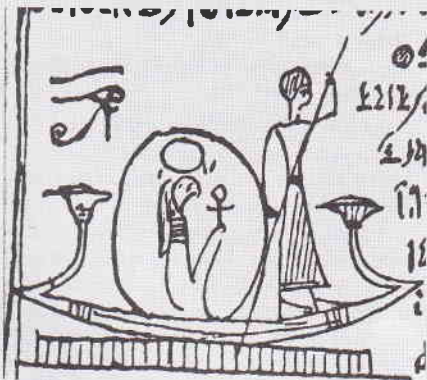
Konečně devátý den začal vát vítr, plachty se naduly a loď se pohnula. Silný vítr je ale hnal dál a dál na západ, do neznáma. Za novoluní se dostaly do míst, kde moře houstlo a voda měla zeleno-hnědou barvu. Všude plavaly obrovské rostliny. Loď se zpomalovala, až se zastavily uvězněné ve změti chaluh. Dopluły do míst dnes zvaných Sargasové moře.

Po značném úsilí se Féniciánům podařilo loď vyprostit. Po další dlouhé plavbě se před nimi v ranním oparu objevila země. Její jméno nikdo neznal.

Féniciáné zakotvili v chráněné zátocy a opatrně se vydali prozkoumat břeh. Na pláži byly dvě primitivní loďky vydlabané z kmenů, ohniště a opodál otisky lidských nohou. Země byla obydlena!

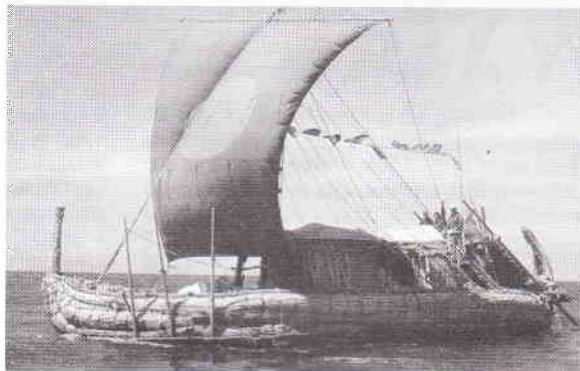
Námořníci nutně potřebovali vodu, a proto se za svitu loučí vylodili na břeh. Féniciáné poprvé vystoupily na půdu Nového světa.

Před jejich zraky se objevili divoši, opatrně k nim přistoupili a obdarovali je květinami a ovocem, Féniciáné divochům na oplátku darovali pestré látky a třpytivé kamínky. Ve společnosti kmene strávili několik měsíců, jednoho dne ale naložili zásoby jídla a vody, napjali plachty a odrazili od břehu. Divochům před tím slíbili, že se vrátí a vypluli směrem k vycházejícímu slunci.

Dobrodružné plavby

Kolumbovu slavnou cestu přes Oceán předcházelo mnoho jiných, stejně dobrodružných plaveb již od starověku. Pro mnoho z těchto cest chybějí důkazy, ale je jisté, že mnohá dobrodružství na Atlantiku v průběhu staletí prožívali Féniciáné, Řekové, Irové, Walesané, Vikingové, hanzovní obchodníci, Baskové i Portugalci.

Egyptané u břehů Nového světa?

Norský mořeplavec Thor Heyerdahl postavil roku 1970 loď ze spleteného rákosu a opatřil ji plachtou z papyru. S tímto zdánlivě křehkým plavidlem, pokřtěným Ra II., se odvážně vydal na Atlantský oceán. Loď byla vyrobena podle 4000 let starých nákrešů z pyramid egyptských faraónů. Se sedmi muži na palubě přeplula loď bez větších nesnází Atlantik a přistála na Antillách. Thor Heyerdahl tak prokázal, že cesta byla pro starověké Egyptany technicky možná, vědcům se však dodnes nepodařilo obchodní styk Egypta s kulturami Střední Ameriky hodnověrně prokázat.

Féniciáné v Americe?

Podle některých autorů brázdili vody Atlantiku už v 5. století př. n. l. odvážní feničtí mořeplavci. Hledali vzácný cín, s kterým obchodovali ve Středozezemím moři. Dva tisíce let před Kolumbem se Kartáginec Himilko odvážil až k Irsku a možná i dál na Oceán. Tvrdil, že plul přes moře plné chaluh a plovoucích rostlin, zřejmě přes dnešní Sargasové moře. Himilko prý během čtyřměsíční plavby doplul ke břehům Střední Ameriky. Důkaz zručnost mořeplavby by jim takovou cestu umožnily. Legendy amerických Indiánů se již od 16. století zmiňují o bílých vousatých mužích, kteří jejich předky učili pracovat s kovem a brousit drahé kameny. Vědecká diskuse o tom, zda Féniciáné sehráli roli při vývoji velkých indiánských kultur, není ještě uzavřena.

Pytheas a Ultima Thule

Pytheas, mořeplavec a matematik řeckého původu, se narodil pravděpodobně ve 4. století př. n. l. v Marseille. Byl nadšený vědec, zapálený pro astronomii. Jako i jiní vědci té doby byl přesvědčen, že Země je kulatá a chtěl vypočítat její obvod. Během své dlouhé výpravy přešel přes Herkulovy sloupy (Gibraltarský průliv), přistál

u břehů Británie a tvrdil, že objevil Ultima Thule. Ve starověké se tímto názvem označoval konec světa, nejsevernější bod. Pravděpodobně tedy doplul na Island. V roce 330 př. n. l. se odvážil na cestu, kterou později Irové a Vikingové dopluli k americkým břehům. Jeho kniha „Ličení Oceánu“, kde zachytil své zážitky z této cesty, byla bohužel zničena, našel ji až v 16. století v rukou německého učeného zrcadla renesance znovu vydána a ovlivnila i Kryštofa Kolumba.

Hrdinské činy irských námořníků

V minulém čísle Bizoního větru vyšel obsáhlý článek o hrdinech irských legend Branovi, Maelduinovi a sv. Brandanovi, kteří podle vyprávění dopluli k roz-todivným ostrovům v Atlantském oceánu a snad i k b ř e h ů m Ameriky. Jejich příběhy byly zaznamenány k e l t s k ý m i p ě v c i a později se dostaly do středověkých l e g e n d . Podobně se dochovaly i legendy o Walesanech, kteří na západě hledali nové země.

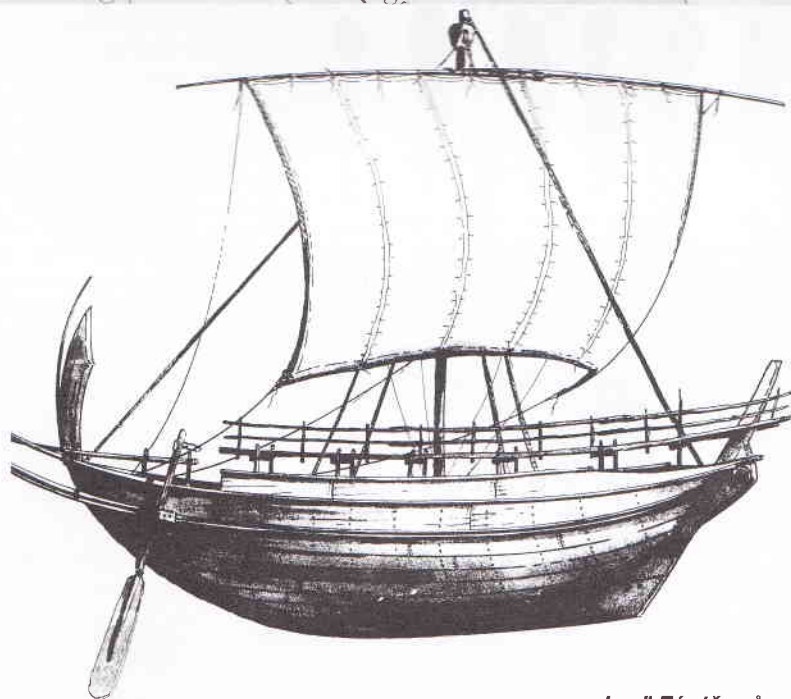
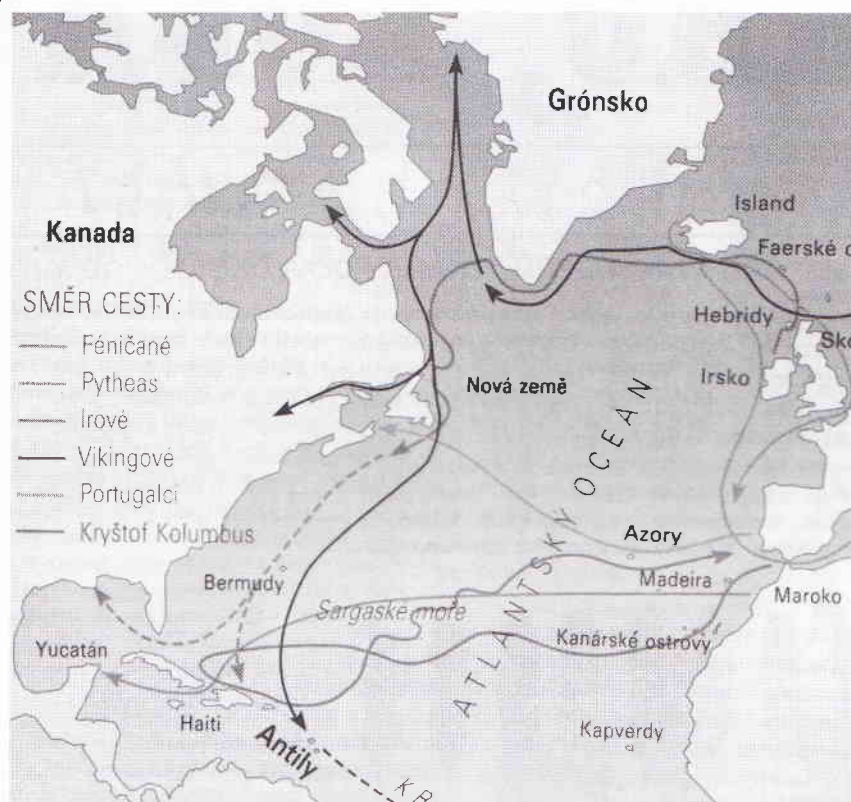
Vikingské plavby

Těsně před rokem 1000 doplul Erik Rudý do Grónska a jeho potomci pak objevili zemi, kterou nazvali Vinland. Podle archeologických nálezů norského badatele Helgeho Ingstadta se jedna z vikingských skupin usídlila v „Zátocy luk“ na pobřeží New Foundlandu. V průběhu 16. století Vikingové z Grónska zmizeli a není vyloučeno, že asimilovali se severoamerickými Indiány.

Portugalské průzkumy

V Portugalsku se v pozdním středověku vyráběly slavné námořní mapy tzv. portolány. Portugalci soustavně prozkoumávali pobřeží Afriky, často se plavili kolem Azor a Madeiry. Podle vyprávění, byly některé lodě bouřemi zaneseny ke břehům Nového světa. Nebyli asi jediní, kdo se v té době

přes Atlantik

Lod' Féniciánů

přes Atlantik dostal, protože baskičtí, bretaňští a velšští rybáři prý běžně lovíli u amerických břehů tresky.

Kolumbova výprava

Po té, co nabídku mořeplavce Kryštofa Kolumba odmítli Portugalci, dal se do služeb Španělska a se třemi loděmi Píntou, Ninou a Santa Mariou doplul roku 1492 na Antilly. Tím oficiálně objevil Nový svět, který byl později pojmenován po jiném cestovateli Amerigu Vespuccim, Amerika.

Postupně byl nový kontinent kolonizován. Evropané tamním obyvatelům spolu s civilizací přinesli i nakažlivé nemoci, alkoholismus, otrokářství a záhubu vůbec. Ale to je již jiná historie. O některých aspektech novodobější historie amerického kontinentu se můžete dočíst i nadále na stránkách Bizoniho větru.

(podle Mýty a legendy Amerického kontinentu)
Jakub Čanešiča Vávra

Ultima Thule

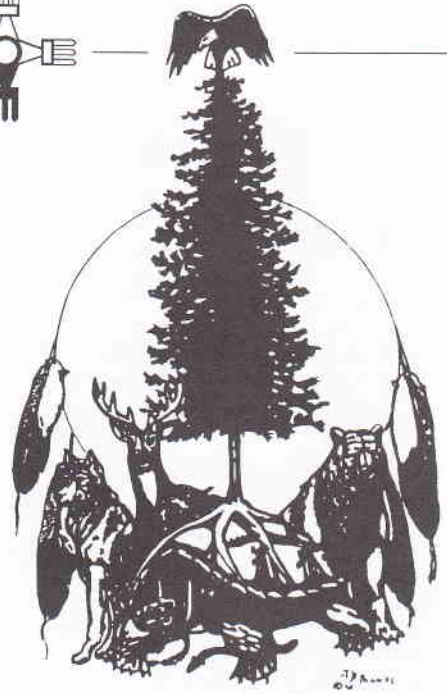
Obyvatelé Massalie se každý večer scházeli na nábřeží u přístavu a naslouchali vyprávění námořníků. Když se ale z moře vrátili Karos a Prostis, sešlo se na nábřeží lidí více než jindy. Tito dva synové země vytrpěli dlouhé zajetí na fénických galérách a po těžkých bojích s Kartágem byli osvobozeni. Vědec Pytheas dnes také přispěchal uvítat hrdiny a hned se jich dotazoval na jejich námořní zkušenosti. Ptal se jich, zda neslyšeli o Thule, nejsevernější zemi.

Protis Pytheovi vyprávěl, že snad jednou v mlze tuto zemi zahlédl, když s Féniciány v severních zemích hledal jantar a kožešiny. U té země se ale nezastavovali, podle legend tam totiž končí svět a kdo by se tam odvážil, spadl by do prázdnoty.

Pytheas byl ale přesvědčen, že země je kulatá a že za Velkým oceánem leží nějaká země. Rozhodl se Thule najít. Přátelé ho zrazovali, aby neriskoval, ale Pytheas se již rozhodl.

O několik měsíců později se s nejbližšími přáteli nalodil na loď, kterou si nechal vystavět ze zvlášť odolného dřeva. Byla největší v celém Středozemním moři, s nejlepším plachtovím. Karos a Protis zaujali místo na palubě jako průvodci. Pytheas pomocí svého gnómu navigoval a loď bezpečně proplula Herkulovými sloupy k Hibernii. Pytheas byl opatrný, na tyto ostrovy jezdili Féniciány pro cín a fénické lodě byly to poslední, co chtěl Pytheas na své výzkumné cestě potkat. Čím víc pluli na sever, tím byly dny kratší a noci delší. Po několika týdnech se před nimi z mlhy vynořila podivná země. Rozeklané vrcholky byly pokryty sněhem a z četných otvorů unikal sirmý kouř. „Pozor! Božští kováři pracují!“s upozornil je průvodce. Věřil totiž, že pod zemí tohoto ostrova jsou dílny kovářů, kteří bohům vyrábějí zbraně a šperky. Pak vpluli do země ledu, všude kolem nich se tyčily ledové kry a hrozily, že loď navždy uvězní. Byl to kraj bohů a ledních medvědů. Pytheas rozhodl obrátit loď směrem domů.

Za několik měsíců přistála loď opět v Massalii. V přístavu se seběhl dav a chtěl slyšet bajky námořníků, lidé věděli, že rádi svá vyprávění přehánějí. A tak Pytheovu vyprávění stejně příliš nevěřili.

HAU, KÓLA!

ZAPOČÍTÁVÁNÍ ÚDERŮ - ZNÁMKY DOVEDNOSTI A ODVAHY

Pera - zastříhaná, barvená, natrhaná nebo jinak upravená - symbolizovala význačné činy válečníka na bitevním poli. V Severní Americe žije mnoho druhů orla, pera orla skalního (v anglické literatuře golden eagle) jsou však těmi nejpoužívanějšími. Válečník je nosil buď jednotlivě či po několika dohromady ve vlasech. Sekundárně je upevňoval na kopy, štíty apod. Na postavení pera ve vlasech velmi záleželo - postavení měnilo jeho výklad. Např. vzpřímené červené pero u Siouxců značilo „byl zraněn“, ležaté „udeřil nepřítele do tváře“. Výklad se lišil také kmen od kmene: např. jednoduché vodorovně postavené pero u Tetonů značilo „dotkl se nepřítele“, u Ponků „zajal nepřítele“, u Omahů „udeřil a zranil nepřítele“ a dávalo se za druhý coup. Třetí coup byl u Omahů udělen prvním dvěma mužům, kteří udeřili a zabil nepřítele - symbolizovalo ho pero visící dolů. Jednoduché vzpřímené pero u Ponků říkalo „tenhle muž zabil nepřítele“, u Siouxců „zabil nepřítele holýma rukama“.

SYMBOLIKA PTAČÍHO PEŘÍ

Ptáci se u lidí odedávna těšili velké úctě. Dokáží totiž něco, co lidé neumějí - létat. Proto se pták a přeneseně ptačí pero stalo symbolem letu, přechodu do jiných sfér bytí; lidé často svou duši ptáku připodobňovali a pták sedící na holi nebo na kůlu je nesmírně starý symbol nebeského posla vyskytující se v mnoha oblastech po celém světě.

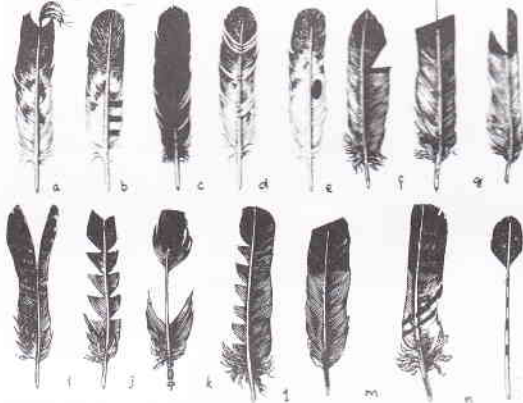
Mnoho druhů ptáků mělo kromě toho určitý omezený okruh významů, vlastností, které mu lidé přikládali, a symbolických vyjádření - a navíc se k nim vázaly různé zákazy a příkazy. Je třeba říci, že v této rovině neexistuje univerzální symbolika per platicí pro všechna etnika, a to dokonce ani v omezeném areálu - lišila se kmen od kmene. (Např. u kmene Kiowa na jižních pláních soví peří představovalo moudrost, zaručovalo věštecké schopnosti, ale nikdy se nesmělo kombinovat s pery jestřába, který sovy loví.)

Máme-li se zabývat Indiány z plání, pak nejužívanějším peřím (jehož nositelé byli také nejváženější z ptačí říše) byla pera z dravců (jestřáb, orel, americký sokol atd.), pak sovy, datla, havrana. Pro tuto oblast je charakteristická zvláštní úcta k orlímu peru a způsob vedení války. Mladí muži, kteří se dosud nevyznamenali, nosili ve vlasech kolečko z nevydělané kůže zdobené ostny nebo korálky (návod se objevil v jednom z minulých Bizoních větrů; viz též obr. 3, představující válečníka ze severních plání). Z kolečka visely řemínky a korálky (někdy také měděné nebo stříbrné řetízky) a na jejich konci mohlo viset chmýřové pero nebo koňské žíně, navlečené v kornoutku z plechu. Tady se používala i ta pera, která se nenosila na válečném oblečení (prérijní kur, racek atd.), jakož i pera barvená.

Čím větší nebezpečí muž podstoupil, tím větší prestiž získal. Nikde jinde nelze tento jev pozorovat lépe než v započítávání coupů (vyslov „kú“, z francouzského slova pro úder). Největším důkazem odvahy nebylo nepřítele zabít, nýbrž se ho dotknout. Vjet do té největší vřavy a vlepit ozbrojenému nepříteli facku.

Systém byl poměrně jednoduchý. U některých kmenů se válečník mohl živého nepřítele dotknout třikrát, než ho zabil. Jinde (např. u Šajenů) si jeden člověk mohl započítat jenom jeden úder a zbývající dva (pokud nepřítele rovnou nezabil) třeba další dva válečníci za sebou. U kmenů Arapaho, Crow

obr. 1

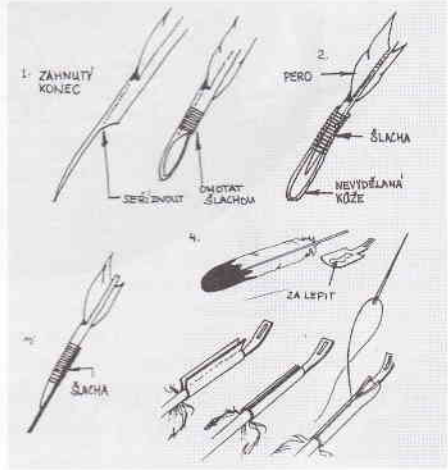

Obr. 1 Uprava coupů u různých kmenů. a, vztyčené pero se žíněmi - první válečný čin - coup, který muž získal. (Hidatsa, Gros Ventre, Siouxc). U Omahů ho značilo pero neupravené, nošené stejným způsobem. Upravilo se tak, že se u špičky pera strhl praporek a na třetí zbývající brk se přilepily žíně, většinou červené. Mnohdy se žíně lepily přímo bez trhání brku. b, jeden proužek rudý nebo pero mírně nakloněno vlevo - druhý coup (Siouxc, Hidatsa, Gros Ventre). Dva proužky rudé, pero vzpřímené - třetí coup (Siouxc, Hidatsa, Gros Ventre). c, rudé vztyčené pero - zabil nepřítele. Za další vítězství se přidávala další červená pera. Zabil-li bojovník ženu, přidával si k červeným orlím dvě pera z racka (Assiniboinové). d, pero omotané ostny nošené vztyčené - zraněn, ale zabil nepřítele. Jeden proužek značí jedno zabítí (Siouxc). e, pero s rudou skvrnou, vzpřímené nebo lehce nakloněné vpravo nošené s perem f, - zabil nepřítele. Kolik bylo na peru skvrn, tolik zabil nepřátel (Siouxc). f, pero s červeným lemlem podél výřezu, vzpřímené nebo nakloněné lehce vlevo s perem e, - prořzl nepříteli hrdlo a skalpoval ho (Siouxc) nebo byl zraněn jeho kůň. U některých kmenů červená barva značila, že nositel byl sám zraněn. Mohl nosit toto pero a pero e zároveň. g, také pero s červeným pruhem podél odříznuté špičky nošené vzpřímené značí - prořzl nepříteli hrdlo (Siouxc). h, pero vztyčené s výřezem doprava - byl zraněn, třetí coup. i, roztržené pero, vzpří-

mené - utržil četná zranění. Úspěšní zvěřodové dostávali černé pero až dolů roztržené. Jeden bojovník Kiowa nosil do bíny nejdelsí křídelní pero z jestřába. j, nastříhané vzpřímené pero - dotkl se nepřítele jako čtvrtý (Siouxc), čtvrtý coup. k, pero vzpřímené, s chybějícím praporem ve středu - dotkl se nepřítele jako pátý (Siouxc), pátý coup. l, pero nastříhané z jedné strany - dotkl se nepřítele jako třetí (Siouxc). m, pero s červeným vrškem, odříznuté - prořzl nepříteli hrdlo (Siouxc). n, dva červené pruhy, pero vodorovně - záutočil jako třetí (Hidatsa). o, pero s ostny omotaným otrhaným brkem - první našel nepřítele (Teton Dakota).

ÚPRAVA PERA

Abyste pero vůbec dalo zavěsit, je třeba na konci brku vyrobit očko. Existuje několik způsobů. Více vám řeknou obrázky.

Potřebujete-li pero prodloužit, i to se dá zařídit. Ustříhnete špičku brku a dovnitř vsunete dřevěnou tyčku odpovídajícího průměru, zalepíte a dřevo pak omotáte flaušem tak, aby nebylo vidět. Pera lze nastavovat o nepříliš dlouhé kusy, jinak by to nevypadalo hezky. Je-li nutné pero zkrátit, jednoduše otrháte trochu praporek dole po obou stranách brku a podle toho seřeznete i brk.

Velká pera dravců se pro některé součátí (kopí, čelenky atd.) dole omotávala flaušem (jak již bylo zmíněno výše), a to tak, že se obdélníček většinou červené barvy k peru jednoduše přišil (viz obr.). Někdy a někde lze vidět pera zdobená žíněmi, sádrovými skvrnami, natrhaná či nabarvená pera. Žíně se přilepily k vršku pera. Sádrové skvrny bývaly hlavně na tanečních závěsech v horní části plochy pera. Pera se barví nejlépe v Duze a trhají podle fantazie (trhání má tu výhodu, že můžete i z poškozeného pera udělat pěknou ozdobu). Takové zdobení mělo vždy svůj výklad, je proto dobré se s ním seznámit.

RÚZNÉ OZDOBY HLAVY Z PEŘÍ

Ozdo do vlasů, kde se používalo peří, bylo velmi mnoho. Jejich kompozice se většinou řídila osobním vkusem a symbolickým významem použitých prvků. Měly vždy náboženský význam - proto se na nich kromě per objevovaly stažené kůže ptáků, lastury, korálky, stužky, ptačí pařáty, kosti atd.

Vzpomínáte si na film Ten, který tančí s vlky? Kopající pták tam nosí krásnou ozdobu z ocasních per dravce. Pera se přišijí k malé podložce z nevydělané kůže a skrze velký knoflík z mušle či další kousek kůže se jí protáhne řemínek z jelenice na uvázání k copánku z vlasů. K tomu, aby ozdoba opravdu pevně držela, je třeba ji přivazovat k vlasům za ještě jeden řemínek, uvázaný ke spodku nejvíce vztyčeného pera. Knoflík je tam proto, aby zakryl stehy. (obr. 4) Na dalších obrázcích (obr. 5, 6) můžete vidět jednoduché přívěsky do vlasů, které se přivazují za pramen.

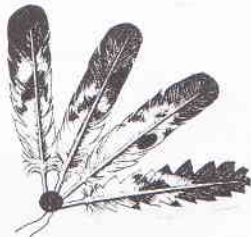
Můžete si také vyrobit chomáč per, a to tak, že různě natrhaná menší pera jednoduše navléknete na pevnou niť, konce k sobě svážete a okem protáhnete řemínek...Dalším typem je přívěšek z nevydělané kůže ve tvaru kříže nebo maltézskeho kříže (symbol Jitřenky). Nosily jej i ženy. Na obr. 7 je jeden takový. Ve středu kříže jsou dvě dírky, kterými protáhnete řemínek, vedoucí přes malý perleťový knoflík. Z jednotlivých ramen visí peříčka s chmýřím. Nevydělaná kůže mohla být i barvená. V našich podmínkách toho docílíte kličem a malířskými hlinkami.

Na obr. 8 má siouxský náčelník ve vlasech šňůry mosazných korálků s proužky nevydělané kůže omotané ostny visícími dolů. Na konci proužků jsou upevněny kornoutky z plechu s koňskými žíněmi barvenými na červeno uvnitř. Na vrcholu stojí jedno orlí pero, dolů visí chmýří. Obrázek 9, ukazuje natrhaná pera, obvykle barvená červeně, která jsou dole

svázaná k sobě a zapichovala se do spletených vlasů. Byla-li větší, uvazovala se k dřevěné tyčce (obr. 10).

Josef Porsch - Ablakela, Walden

obr. 4

obr. 7

obr. 5

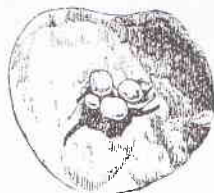
obr. 9

obr. 6

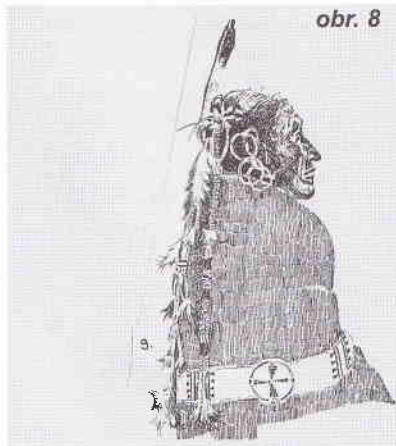

obr.10

obr. 8

obr. 3

(Vrány) a Assiniboine tak mohli učinit dokonce čtyři muži.

Pokud nepřítele pouze zranil, ale nedotkl se ho, coup nezískal. Jestliže na vás někdo úder započítal, ztrácel jste okamžitě v očích ostatních na úctě. Mnohde bylo možné získat úder také na nepřátelské ženě či dítěti nebo dokonce na nepřítelově koni nebo týpí (pak válečník mohl jeho malbu či symbol reprodukovat na svém týpí). Nejváženějšími údery však byly ty, které se udály v otevřeném střetu. K tomuto účelu vypracovali Indiáni komplex různých dotekových holí. Povinností každého válečníka bylo vyprávět o svých hrdinských činech před kmenem. Musel se držet pravdy, protože tu mnoho mužů bylo za svědky události. (Když pak ten samý čin vyprávěl za zimních večerů nebo ho tancoval, mohl už se chvástat svou odvahou a vymýšlet si do alelujá.) Kmenová rada mu pak dovolila za určitý přesně stanovený čin na bitevním poli nosit určitý symbol, nejčastěji ocasní orlí pero. Každé pero, které nosil, muselo projít takovým schválením.

Orel je posvátný pták. U Oglalů symbolizoval svobodu, čest a hrdost. Létá nejvýše a nejdále. Je poslem mezi Velkým duchem a lidmi. „V orloví je moudrost světa.“ říká siouxský medicínman Chromý jelen. „Chcete-li orla zabít, v téže minutě, co na to pomyslíte, vi, co plánujete.“ Pokud měl bojovník už takových per velké množství, mohl získat právo nosit zvláštní kopí s korouhví z kůže a per a válečnou čelenku (Lakotové jí říkali wapháha), (obr. 4) V jedné sbírce se nachází exemplář dlouhý tři metry, takže v celé kráse ji nositel uplatnil jen když seděl na koni. K tomu se sešli ti nejvýznačnější představitelé kmene, aby jeho činy posoudili. Konala se velká slavnost a teprve po ní si takovou čelenku mohl vyrobit a nosit ji při tanci, obřadech a jiných příležitostech. To pak sezval své nejbližší přátele do týpí, pohostil je, zakouřili si a potom obřadně pera rozložili a roztrídili dle vzhledu a velikosti. Výběr každého pera byl provázen líčením, jakým činem si ho majitel zasloužil. Pera se upevnila na čelenku. Na znamení zvláštní pocty bylo ke konečku pera někdy připevněno chmýří, žíně nebo kouek srsti hranostaje. Válečné čelenky mělo jen velmi málo mužů a nebyly v nich pera za všechny válečné činy, nýbrž jen za ty, které nositel vyprávěl na veřejnosti. Objevují se až po roce 1850.

Největší pocta se prokazovala tomu, kdo se dokázal při zasažení rány ještě zmocnit nepřítelova koně, zbraní a posvátných věcí. Také získání protivníkových coupů přinášelo zvláštní sílu vítězovi a pohrdání poraženému. O takovém člověku se věřilo, že je obdařen mimořádnou mocí šňůry, dostával dary a všichni se k němu obraceli s žádostí o radu. Rodiče považovali za čest, když pro jejich dítě vykonal obřad, při němž dostalo jméno. Ti neúspěšnější měli právo bydlet v malovaném týpí.

Je třeba říci, že válečnictví samo bylo součástí náboženského života, kde hrála pera posvátnou úlohu. Člověk, který nosil pero, se nejen stával příbuzným toho kterého ptáka, ale ve skutečnosti JÍM BYL. Při tanci, zahalen do poletujících peří, stával se posvátnou bytostí a s intenzitou, jakou si moderní člověk sova dokáže představit, vzlétal k nebesům. Každé pero (a nejen pero), které si člověk připevnil na své předměty či oblečení, mělo svůj zvláštní, osobní (nebo znakový, tj. navenek něco říkalo) význam. Mnohdy stačila pouhá kresba a lidé to brali, jako kdyby třeba na oděvu bylo pero skutečné, potažmo pták. Takový oděv jen tím získával moc posvátného ptáka.

TRUBIČKY DO VLASŮ

Jelikož je známo, že Indiáni patřili k té parádější části lidstva, která se zpravidla honosila dlouhými vlasy, není divu, že brzy vznikly různé vlasové ozdoby. Jednou z nich byly tzv. vlasové trubičky, ze kterých se později vyvinuly tzv. stromečky neboli tykadla, jež bývají spojována s Vraními Indiány. Jak to již mezi Indiány bývalo, ne každý mohl tyto ozdoby nosit. Ve většině préríjních kmenů tyto vlasové ozdoby zdobily pouze významnější členy, a to jak muže, tak ženy. Nejednalo se o ozdobu, která by byla vyhrazena pouze několika jednotlivcům jako třeba válečné čelenky. Šlo o to, že ten, kdo si takto zdobil vlasy, už dosáhl určitého postavení ve kmeni (např. se zúčastnil válečné výpravy).

Původně se tyto trubičky vyráběly z dutých kostí a měly délku kolem 5 cm, tloušťku kolem 1 cm. V některých případech byly zdobeny jednoduchými vzory. Trubička se pak navlékla na tenký copánek, jenž začínal zpravidla v přední části hlavy nad spánkem. Aby neskouzla, zasunula se do ní shora tyčka, která byla buď vyrobená ze dřeva nebo lépe ze středové části většího pera (letka nebo ocasník) a tato tyčka vlasy v trubičce utěsnila. Tyto ozdoby se nosily jak v párech (dva copánky nad oběma spánky), tak jednotlivě.

Z těchto jednoduchých vlasových trubiček se později vyvinuly složitější, které svým tvarem symbolizovaly strom a vyráběly se z nevydělané kůže. Na tento druh trubiček se často zavěšovaly různé korálky nebo kostice. Takový novější typ nosili především muži z kmenů Vran, Hidatsů a Mandanů.

Jednoduchou vlasovou trubičku (obr.1) vyrobíme tak, že seženeme dutou kost, nejlépe z končetiny nějakého většího ptáka, tu seřízneme pilkou na délku kolem 5 cm a očistíme do hladka smirkovým papírem. Na utěsnění vlasů (copánek) potom použijeme dřevěný ohlazený zužující se špalík či pero.

Složitější vlasovou trubičku ve tvaru stromu vyrobíme ze zbytku očistěné nevydělané kůže, např. z toho, co nám zbylo při výrobě parfleše nebo bedny, kterou vystříháme do tvaru podle obrázku 2. Celková délka se pohybuje kolem 10 cm a šířka v rozvinutém tvaru 3 až 4 cm, podle toho, na jak silný copánek hodláme trubičku navlékat. Po vystřížení sešijeme strany A a B k sobě a tím vznikne trubička se dvěma trojúhelníky (obr. 3). Takový polotovár můžeme zdobit různě. Ve středové části ji můžeme omotat drátem z mosazi či zdobit ostny nebo korálky (podobně jako se omotává rukojeť u chřestidla). Oba trojúhelníky lze na horním okraji ozdobit korálkovým řetízem, případně lze celý trojúhelník z vnější strany svisle pošíť ulitami kelnatek. Na spodní trojúhelník lze zavěsit rozličné šňůry z korálků, kostic, mušlí nebo třeba hranostajů kozešinu. Stejně jako u jednodušších trubiček je třeba upravit pero z dravce tak, aby vznikl kolíček k utěsnění. Často byly jeden nebo i oba kolíčky delší, takže šly nahoru z trubičky do výše kolem 15 cm a často byly zdobeny různými chmýřím, někdy obarveným. Nejjednodušší je sehnat dvě stejná, nejlépe ocasní pera, otrhat je tak, že zbyde pouze střed a na konci, případně i doprostřed přivázat drobné prachové chmýří (obr.4).

Lukáš Příhoda - Otawipa

QUILLOVÝ ZÁVĚS S PERY

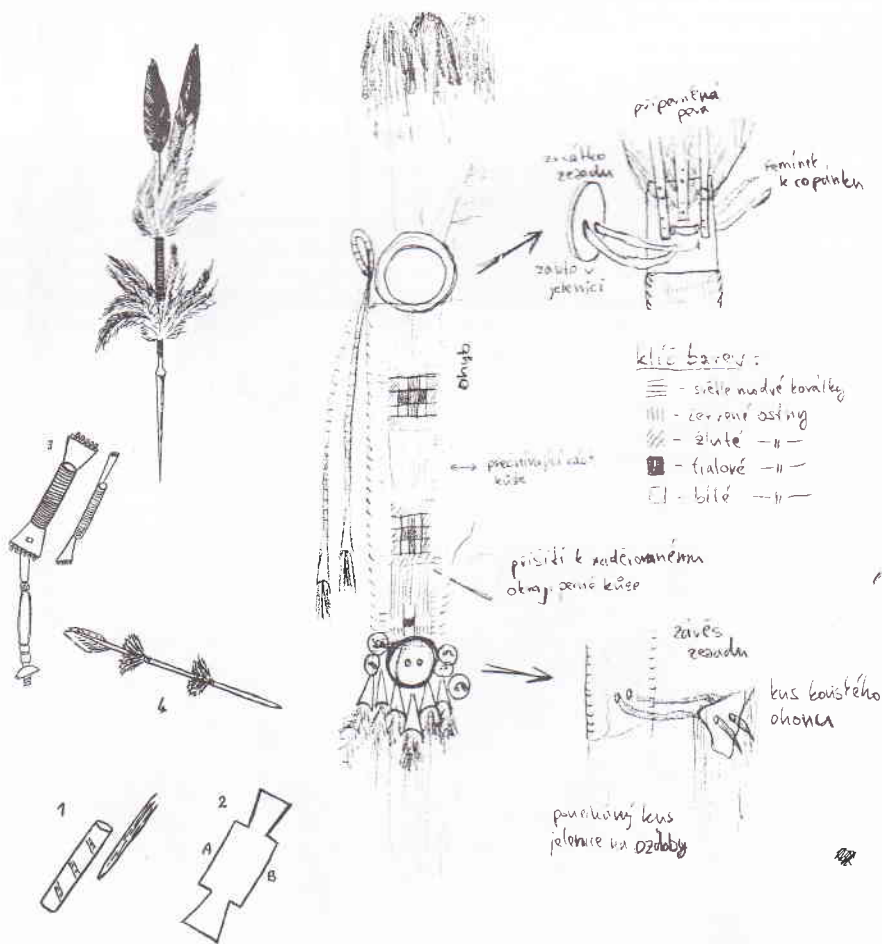
Pokud jste se rozhodli, že si vyrobíte quillový závěs s pery, nemůžete začít, jestliže neznáte alespoň teoreticky vyšívání ursoními ostny. Neznáte-li, nezoufejte a obraťte se na člověka, o kterém víte, že má v této oblasti dostatečnou praxi. Existují tací, kteří vás do tohoto krásného umění určitě rádi zavedou. V případě, že chcete všechny věci udělat sami bez cizí pomoci, tak doporučuji si alespoň vyhledat návod ve starším čísle Bizoního větru nebo v jiné odborné publikaci. Překonali jste první úskalí a váš zájem stále trvá? Potom vás čeká nejobtavnější činnost: nalezení toho nejhezčího vzoru. Nedoporučuji vymýšlet vlastní kreace zvláště u začátečníků v indiánském řemeslném umění, takový výrobek pak zbytečně ztrácí na malebnosti a kráse a v konečném důsledku to může být i škoda práce. Při výběru berte ohled také na své zkušenosti a schopnosti, mnohdy totiž jednoduchý a dobře provedený výrobek může být hezčí než nekalitní náročná práce. Fotografie těchto nádherných výtvorů naleznete např. v americké "Hau kóle" nebo v mnoha jiných katalozích (radši se ještě zeptejte třeba hochů z Waldenu, Waštevín, atp.). Většinou tu jsou dva základní typy: střední část je dělána metodou omotávání v dlouhých svislých pruzích, jestli jste se pro ni rozhodli, můžete přestat číst, protože já jsem dělal druhý typ s vyšíváním v krátkých vodorovných pruzích (pozor! asi je těžší). Než se dáte do práce, sežeňte si: 2-3 orlí pera (když budou z menšího dravce, tak radši víc - pera se dají různě upravit a může pak vzniknout elegantní „border“), rozříděné a dle potřeby obarvené ostny (nemáte-li s tím zkušenosti, pak radši od znalého distribu-

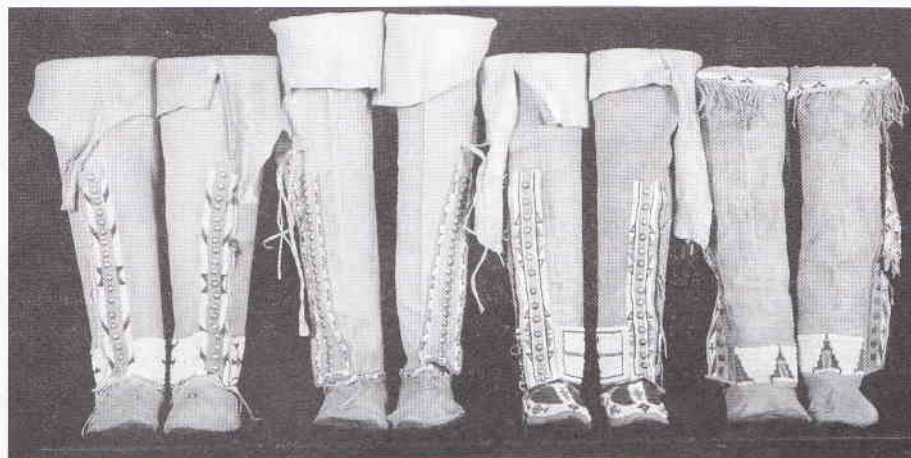
tora), měkkou a předem vytaženou jelenici (aby se nedeformovala během vyšívání), rovnou polovydělávanou kůži (bude tvořit základ středové části), vlasy nebo část koňského ohonu či hřívý (přípevní se na konec vyšívky). Toto jsou základní věci, ale aby byl závěs správně dozdoben, bude se vám hodit ještě třeba zrcátka, korálky na olemování vyšívky, malé rolničky, orlí chmýří, kovové kornoutky s obarveným chmýřičkem, perletový knoflík nebo řemínky omotané ostny.

Začněte tak, že si na jelenici (! větší než bude vyšívka !) vyměříte a tužkou rozkreslíte co budete vyšívat. Doporučuji šít umělou šlachou (nepužší a nepraská) a s každým ostnem se důkladně poperte, aby byl co nejrovnější. Nakonec můžete okolo vyšít řádku malých korálků kontrastně vhodné barvy. Pak vystříhnete tvar z tvrdé kůže tak, aby přečníval nahoře (tam budou upevněna pera), do krajů si předem propíchejte dírký v pravidelné vzdálenosti (šev bude vidět). Při přišívání si nechte jelenici na obou stranách radši trochu delší. Nahoře našijte pera (napevno) a provlékněte řemínek, tuto část radši zakrejte zrcátkem. Dolů přidejte ze zadu na pevnou kůži žíně a přechod může být zase zakrytý perletovým knoflíkem atd.

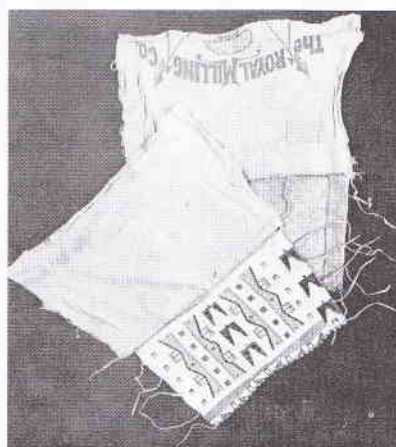
Po namáhavé práci (která jistě nebyla krátká) si můžete svůj závěs konečně přivázat dozadu na copánek a vzít si ho na nejbližší sněm Ligy lesní moudrosti, třeba jen proto, abyste ukázali, že to opravdu jde. A můžete mít dobrý pocit, protože při porozumění Indiánovy každodenní práce porozumíte lépe i jeho duši.

Ondřej Klípa, Walden

MAŠKETONITUKA HE

ženské leginy

Zdravím Vás, děvčata !

Tentokrát slovem jen pokud možno ve zkratce, aby se nám na omezený prostor vešlo co nejvíce obrázků. Asi nemusím zdůrazňovat, že ženské leginy sahají pod kolena, bývají to "roury" široké dle vašich lýtek, ale např. u spojených s mokasínami se mohou i dolů zužovat. Ženské leginy bych rozdělila do tří skupin :

1/ Leginy spojené s mokasínami nebo přímo vysoké leginy /obr. č. 1/

Podvazují se pod přehnutou kůži pod kolena, spodní okraj legin je vyší jedním či více proužky, ne však tolik jako u druhého typu, v předoboku je na každé legině vyšita překlápěčka, často středem zdobená kovovými cvočky. Tato překlápěčka bývá asi 5-6 cm široká, za přední okraj přišitá k legině, za druhý z boku buď také nebo přivazovací, což umožňuje leginu povolit, přiberete-li přes lýtka. Možno vidět u kmenů: Arapaho, Komančové, Šajeni, Apači apod.

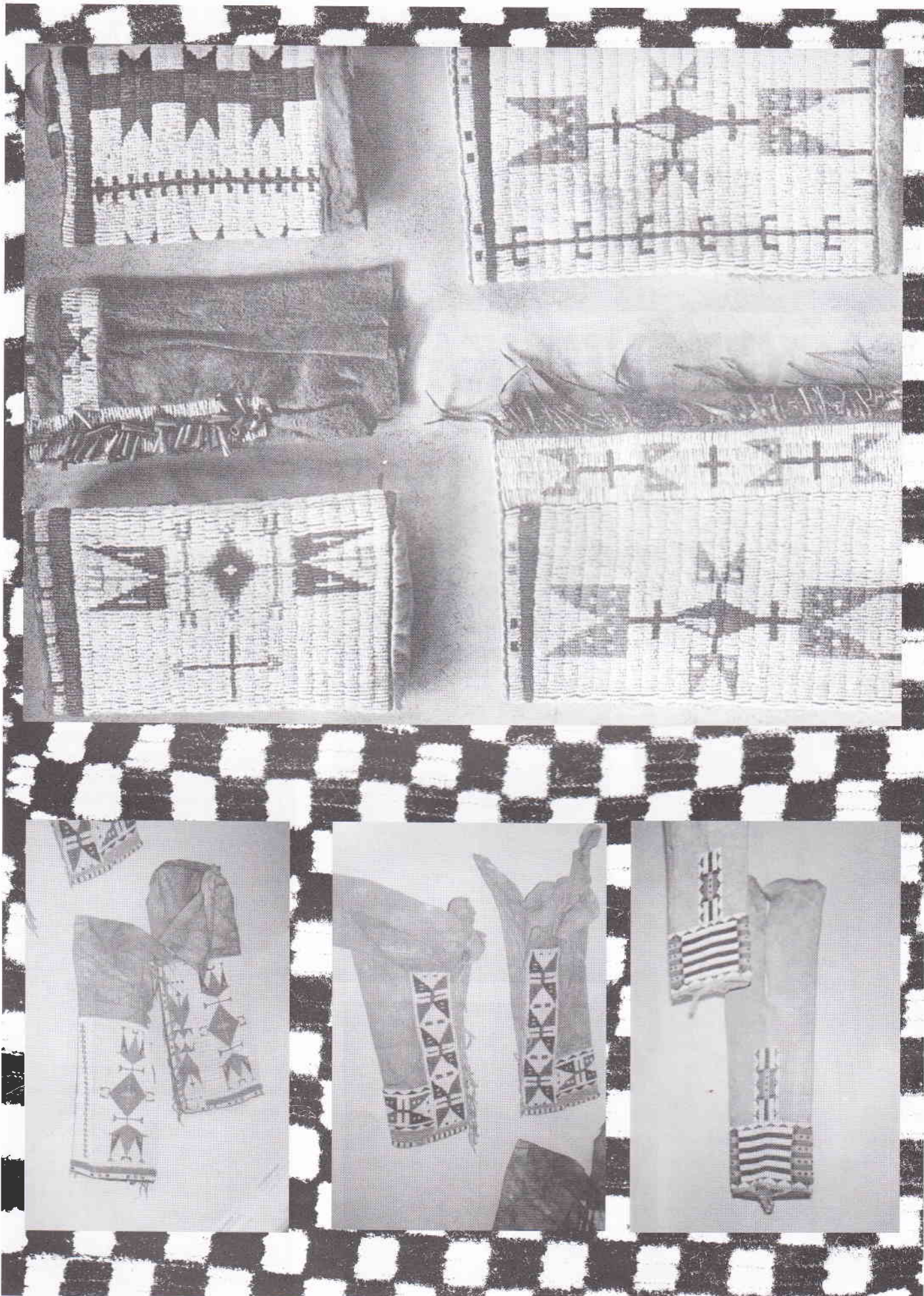
2/ Samostatné leginy /obr. č. 2/

Podvazují se stejně jako 1/ nebo horní nevyšívaná část může být z látky a je možno provléknout řemínek na zavazování tunýlkem v horním okraji. Leginy jsou často značně vyšíváné, i třeba 30 řad, v boku, kde je nebo alespoň dříve bývalo svazování, je pruh několika svislých řad vyšívky. Nejčastěji u kmenů: Sioux, Cheyenne.

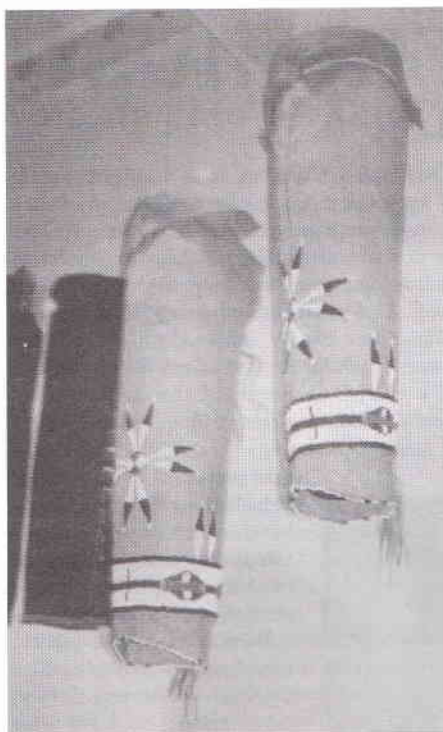
3/ Moderní leginy /obr. č. 3,4/

Používají se buď vysoké mokasíny nebo samostatné leginy, často celovyšíváné, líným ale i vraním stehem, pestré s geometrickými či květinovými vzory. Často i ostatní doplňky kroje jsou vyšity stejnými motivy. Leginy mohou být vyšity na tvrdé kůži, která drží tvar a neroluje se a mohou být zavazované i vpředu /ve stylu lukostřeleckých chráničů/. Na pow wow je možné však vidět i oba předchozí typy. Na závěr jedno pořekadlo: prý žena bez legin bývala lehkých mravů. Prozatím si tedy můžete vystačit třeba s flaušovými-leginami lemovanými například pěknou kytičkovanou látkou.

Zdraví Vás Waššewin - Radka Skoupilová

PRAVĚKÁ MÓDA 5. část

Ve čtyřech dílech Pravěké módy jsme se snažili ukázat, že pravěký svět nebyl chudý na malebné a bohaté oblečení. Ušili jsme si šaty i oblek, obuli jsme se, pořídili jsme si módní doplňky i šperky. Po celou dobu jsme se většinou pohybovali na našem území v období od konce doby kamenné až k počátkům doby železné a jen tu a tam jsme si odskočili k našim evropským sousedům. Na závěr bychom rádi připomněli, že nebylo přitom naším hlavním cílem podat úplný a vyčerpávající přehled pravěkého šatníku. Chtěli jsme jen na několika příkladech předvést, že se nejedná jen o dobu kožšin a pytlů od brambor. Že naši předkové byli v této době šikovní, trochu i mamiví, že měli bohatý výběr různého oblečení, a že ženy již tenkrát mohly postávat před hromádkou šatů a dumat, co si vezmou na sebe.

S trochou úsilí se výprava do pravěku může stát malebným putováním a oblečení se může podstatnou měrou podílet na úspěchu cesty. Může být strohé a jednoduché, může ale být i bohaté, plné fantazie a nápadů. Přesvědčit se o tom budete moci mimo jiné na velké výstavě, která se k výročí dvaceti let trvání oddílu experimentální archeologie Mamuti připravuje v Muzeu hlavního města Prahy na konec roku 1999. A již v současné době při návštěvě tohoto muzea můžete ve stále expozici najít několik ukázek pravěkých oděvů. Mimo jiné i šaty na našem obrázku, jejichž rekonstrukci Mamuti do expozice zapůjčili. A konečně, každé jaro připravují Mamuti pravěký víkend na hradě Točnicku, kde jedním z nejvíce obležených míst bývá stan s pravěkými oděvy. Pokud zůstane zachována tradice, bude příležitost vidět pravěkou módu v akci opět poslední dubnový víkend.

Další podklady můžete najít v literatuře. Připravili jsme jen několik titulů pro představu, kde je možno hledat inspiraci:

Březinová, H., Doklady textilní výroby 6. - 12. stol. na území Čech, Moravy a Slovenska, Pam. arch. 1997

Červinkovi, H. a J., Tintěra, L., Výpravy do pravěku, druhé vydání, ČTU, Praha 1997

Furmánek, V., Počiatky odievania na Slovensku, Tatran, Bratislava 1986

Tichý, L., Tichá, I., Barvy z rostlin, Rezekvítek, Brno 1998

Vondrušková, A., Kaprasová, L., Šikovné ruce, Mladá fronta, Praha 1989 (textilní techniky)

Nyní zbývá již jen maličkost. Vzít si něco pěkného na sebe a vydat se na možná nikoli nejjednodušší, ale zcela určitě nesmírně zajímavou a inspirativní cestu. Je lemována netušenými zážitky a míří do pravěku. Šťastnou cestu.

Helena a Jiří
Červinkovi

Kompletní rekonstrukci oděvu můžete vidět v Muzeu hlavního města Prahy

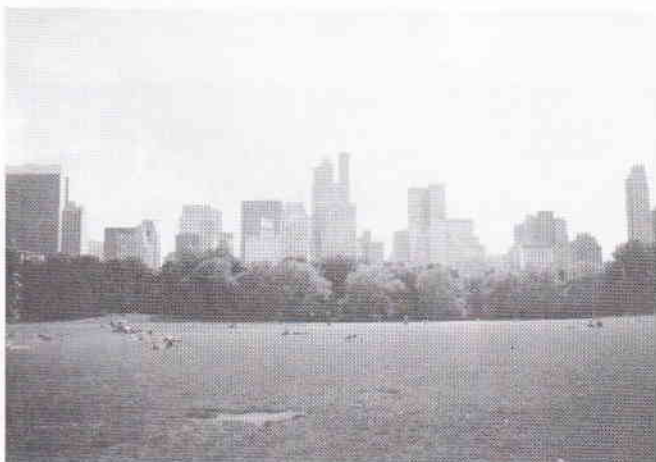
Každý tam jednou nemusí

Naše cesta se pomalu blížila ke konci. Opět jsme se vraceli do New Yorku. Nyní se nacházíme v Morristownu, což je na české poměry asi tak jako Beroun. Spíme na nedalekém odpočívadle. Je ráno docela zima, vždyť už je konec září. Postupně se silnice rozbíhá do šířky a hejna aut houstnou. Je něco po sedmé ráno. Vedle nás se zjevuje pruh pro auta, ve kterých jedou více než tři cestující. Je úplně prázdný, protože všichni jedou v autě sami. Bylo nám to divné a než jsme se tam stačili zařadit, zmizel za betonový mantinel. Čekáme, podle nákresů si musíme vybrat, jestli pojedeme po mostě v prvním nebo druhém patře. Přijíždíme k turniketům a platíme poplatek. Někteří mají koupenu tramvajenku na celý měsíc. Vypadá, že tuto cestu absolvují každý den. Přejíždíme most. Otevírá se fantastické panorama. Asi patnáct kilometrů vpravo je jih Manhattanu. Na ostrově prosvítá v mlze socha Svobody. New Yorkská zácpa má oproti pražské přeci jednu výhodu. Moře aut alespoň pomalu jede, což je v Praze jev dosti řídký.

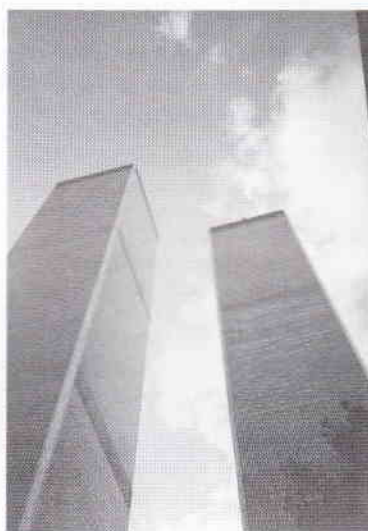
Pohled z Empire State Building

Musíme po ránu najít ubytování, abychom neskončili v Centralparku. Náš hit č. 1 je bezejmenný houstl v Harlemu, hit č. 2 je Banana Bungalov na středním Manhattanu, hit č. 3 hotel Chelssie. Začínáme v Harlemu. Cena je opravdu skvělá. Pouhých 12 USD na jednu noc. Po delším bloudění nacházíme onen dům. Nemá okna. Jen díry ve stěnách zabeďené prkny. Dveře jsou zamčené a nemají kliku. Holky ani nevystoupily z auta a už prohlásily, že tady opravdu spát nebudeme. Konečně se dveře otevírají. Vychází nějaký hodně free Angličani. Dostáváme se dovnitř. Nacházíme se v rujnách nádherného secesního domu. Vínové koberce na stěnách jsou potrhané, omítka opadáva. Jdeme po dřevěných schodech do prvního patra. Po levé ruce vidíme místnost, kde se v prachu na zemi válí několik lidí ve

Strawberry field - Jahodová louka v Centrall Parku

spacákách. Sprcha vypadá podezřele suchá na to, že se v ní sprchuje celé osazenstvo tohoto chlěva. V kuchyňce je docela špinavo a připáleno. Ptáme se, kde najdeme majitele, ředitele nebo manažera, či někoho zodpovědného. Bylo nám odpovězeno, že dorazí kolem poledne. Dále jsme nečekali. Vyrážíme do Banana Bungalovu. Jedeme asi hodinu jižním směrem. Tvář města se mění ulici od ulice, blok od bloku, dům od domu. Banana je plná, hodin přibívá, čelem vzad, kašleme na favority. Amsterdam Ave., je hostel osvědčené kvality. 24 USD není sice málo, ale Central park je drsná hrozba. Gábina se ihned seznámila s jediným Čechem v širokém dalekém okolí, Zdeňkem z Ústí nad Labem. Shodou okolností máme společný pokoj. Vytaháváme zásoby z auta. Konáme plechovkové hody, třídíme prospekty.

Největší mrakodrapy v N.Y. - Twins

Jako protest proti všem radám se budeme po Nev Yorku pohybovat v autě. Odpoledne trávíme v Museum of Natural History. Je zde poměrně velká a odborná sbírka o Indiánech, savcích, ptácích, nerostech a jiných přírodních objektech. Dostáváme za okno první pokutu, to když jsme zaparkovali moc blízko požárního hydrantu. Náš cíl č. 2 je samotný jih Manhattanu. Procházíme se mezi mrakodrapy na Wall Street. Je tu docela dost zeleně a od moře fouká vlahý vítr. Je to tu upravené a čisté. Nenacházím zde nic z proklamovaného odlidštění upadajícího velkoměsta, shnilého jablka. V parku prodává spousta černochů zaručeně značková trička Fruit of the Loom, Adidas atd. Pročpak mají asi nastíhané cedulky za krkem? Ceny jsou dobré, nechá se smlouvat a přivést domů tričko s NY je asi poslední šance, jak nekoupit domů úplnou blbost. Výstup na nejvyšší budovu v NY na Twins - dvojčata se vzhledem k ceně odkládá na neurčito. Večer panuje mocná debata, zda se máme vypravit do Harlemu, i když to průvodce zakazuje. Nakonec jsme usoudili, že kouřová skla nejsou zase tak k zahození. Jedeme autem. Projeli jsme Harlem křížem krážem. Kultovní bulvár, jehož jméno bylo vždy na ukazately zastříháno sprejem a přepsáno na Malcolm X Bulvar. Kousek od nás se odehrává bitka. Začínají se sjíždět policejní auta. Když jich je dostatek, policie se odvažuje ven, vytahuje obušky, revolvry a snaží se ubránit a urovnat situaci. Za kouřovým sklem není vidět naše barva pleti a to je zde asi nejdůležitější. Radek John, známý český novinář se ptal místních policistů, jak vidí budoucnost této části města. Odpověď zněla: „Jednoho dne vylezou na povrch všechny krysy a potkani a všechno to tu sežerou. Tam v těch skladištích u zátoky už sežraly nějakých bezdomovců. Tudle jsem ráno startoval auto a nechtělo to pořádně nějak naskočit, Tu začaly z pod kapoty létat cáry masa. Seděla tam a hrála se o blok motoru mrcha. Byla velká jako králik.“ Ještě jedeme do Bronxu. Chtělo se nám dost na záchod, a tak jsem zastavil u nějakého opuštěného skladu, nedaleko přístavu. Před námi stál sporták. Vystoupili jsme s chlapy a konali potřebu na nedalekém trávníčku. Najednou se sporták rozsvítil a začal zběsile jezdit dopředu a dozadu. Nemohl vyjet, protože jsme ho s naším vanem dokonale zablokovali. Jeho panika se stupňovala, div, že nám nerozobil přední masku, proklouzl a rychlostí nejméně 100 km/hod odříchl zběsile pryč. Asi nějaký divný patron. New York je jich plný. Dokonale pochopit tragédii a kouzlo tohoto města určitě nejde za několik málo dní a přečtením několika průvodců. Myslím, že to nebude trvat dlouho a vypravíme se sem znova.

Aleš Tokaheya Sedláček

MISTR TÁBOROVÝ KUCHAR - ČABAKWED

vám na této stránce předkládá několik postřehů ze svých znalostí.

Když vám někdo řekne slovo Vánoce, zajistě se vám vybaví spousta věcí, ale určitě také vůně - vůně vánočního koření, které maminka a možná, že dokonce i vy sami, přidává do všech těch sladoučkých dobrůtek, které jsou zatím tajně schované v různých škatulích a škatulkách, krabicích a krabičkách někde ve sklepe či spížích. A právě o koření bude dnešní vyprávění.

Perníkové koření: skořice, hřebíček, nové koření, anýz, badyán, vanilka

Skořice celá

je svitek fermentované (určitě stupeň kvašení) a sušené kůry skořicovníku cejlonského, stálezeleného tropického stromu, který patří do čeledi vavřínovitých. Má nasládlou chuť a příjemně kořenitou vůni, podporuje trávení.

Používáme ji do kompotů, pudinků, povidel, likérů, do svařených vín a punčů, ale i masitých pokrmů portugalské, arabské, španělské a latinskoamerické kuchyně. Mletou skořicí užíváme do moučnicků, rýžových a krupičných kaší, povidel, do nápojů, při přípravě pokrmů z masa, rýže a zeleniny v orientálních i jihoevropských kuchyních.

Hřebíček celý

patří k nejstarším kořením vůbec. Jsou to sušená květní pupata stálezeleného stromu hřebíčkovce kořeného, který se nejvíce pěstuje na Zanzibaru a východoindických ostrovech. Má dezinfekční účinky na lidský organismus. Velice doporučuji odvar z hřebíčku jako klotadlo při bolestech v krku nebo zubu. Pokud chcete, aby vám bylo příjemně cítit z úst, tak místo žvýkačky rozkousejte malinký kousek hřebíčku.

Hřebíček se nejvíce používá do pečiva, při nakládání zeleniny a hub, do jablečných a hruškových kompotů, do svařeného vína. Je součástí směsi kari koření a kečupů. Přidává se do amerických úprav fazolí, šunky, do dršťek, při úpravě hovězího masa, do rajské omáčky, do marinád na ryby, při výrobě uzenin, likérů. Jeden nebo dva hřebíčky příjemně aromatizují masité vývary a také svičkovou na smetaně. Hřebíček mletý se používá podobně, především do pečiva. Dlouho jej neskladujeme a vždy ho máme v dobře uzavřené nádobě, protože rychle ztrácí aroma.

Nové koření

jsou sušené nedozrálé plody tropického stálezeleného stromu pimentovníku léčivého, původem ze Střední a Jižní Ameriky, nejlepší je z Jamajky. Často se užívá v naší kuchyni, v severní Evropě, Anglii, v Americe a dalších zemích celého světa. Celé bobule se používají ke koření masitých vývarů, při přípravě divočiny, hovězího masa, do marinád, k drůbeži, skopovému, vepřovému masu, do smetanových omáček, při nakládání zeleniny a hub. Využívá se při zabijačkách, při vaření masa a drobů. Nové koření mleté se hodí do polévek, omáček, paštik, špenátu, do rajčatových polévek, do pečiva, směsí koření, dále do kečupů a uzenin.

Anýz celý

je plod jednoleté rostliny příbuzné kmínu, která se pěstuje ve Středomoří, Mexiku, Indii a Číně. Patří mezi nejstarší a nejoblíbenější koření. Má

nasládlou vůni a kořeněnou chuť. Urychluje trávení a brání plynatosti.

Používá se do sušenek, perníku, chleba a jiného aromatického pečiva, při nakládání červené řepy a červeného zelí, do jablečného a hruškového kompotu, k žampionům, rybám, do čínských pokrmů. Je součástí mnoha směsí koření a likérů. Nejlepší je anýz rozdrtit těsně před použitím, aby nevyprchala jeho charakteristická vůně. Stejně se používá anýz mletý, ale umožňuje přesné dávkování.

Badyán celý

jsou sušená hvězdicová souplodí vřdyzeleného stromu badyániku pravého pocházejícího z jižní Číny, pěstované nejvíce v jihovýchodní Asii. Vůně podobně jako anýz, ale patří mezi vzácnější koření. Uklidňuje zažívací trakt a podporuje trávení, léčí dýchací cesty.

Časté je použití do perníku, speciálních sušenek, do povidel a hruškového kompotu, do nápojů, jako je punč nebo grog. V asijské kuchyni se používá i při přípravě masa, zvláště hovězího. Přidává se do směsí koření. Pokrm např. pro čtyři osoby kořeníme čtyřmi "cipky" badyánu. Nejlepší využití badyánu mletého je do pečiva, povidel a čínských pokrmů (špetka).

Vanilka celá

jsou fermentované a sušené plody popínavé orchideje vanilkovníku plocholistého původem z Ameriky. Nejvyšší je mexická vanilka, bourská a z Tahiti. Dnes se pěstuje i v dalších tropických oblastech.

Vytrvale příjemná vůně vanilky se uplatňuje v sladkých pokrmech. Aromatizujeme ji cukr k posypu všech druhů sladkého pečiva a k dalšímu použití, nebo ji s cukrem utlučeme. Hodí se do moučnicků, krémů, polev, cukroví, pudinků, zmrzlin, sušenek a likérů.

Poměr perníkového koření na 1 kg mouky: 1/2 dkg mleté skořice, 1/2 dkg mletého hřebíčku, 1/2 dkg mletého nového koření, 1 dkg mletého anýzu, 1 dkg mletého badyánu, 1 mletá vanilka.

Receptů na vánoční perníčky je spousta, a proto vám do sbírky přidám také jeden, podle kterého jsem letos pekla sama a jsem s ním moc spokojená:

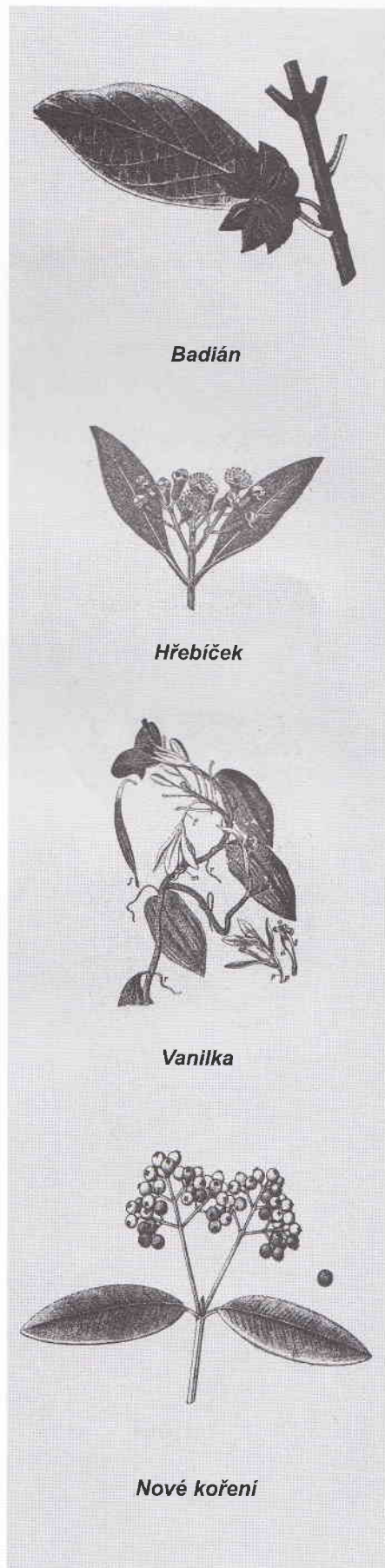
250 g cukru moučka, 3 - 4 vejce, 100 g medu, 250 g tuku (Hera), 1 - 2 lžičky perníkového koření, 650 g hladké mouky, 1 lžička jedlé sody, 2 lžice vody, 2 lžice rumu, bílek na potření

Med rozpustíme s cukrem a vodou, vlijeme do mouky, ve které jsme rozmíchali jedlou sodu a perníkové koření, přidáme vejce, nakrájený tuk a rum. Vypracujeme tuhé těsto, vyválíme, vykrajujeme tvary a pečeme je v předem vyhřáté troubě. Upečené perníčky potřeme ještě horké bílkem.

Poleva na zdobení perníčků: 15 dkg moučkového cukru, 1 bílek, šťávu z 1/2 citronu a 1 lžičku horké vody v ruce utřeme. Perníčky si zdobíme podle vlastní fantazie stříkačkou nebo igelitovým pytlíkem s jedním ustříženým rohem.

*Krásné vonavé a sladké Vánoce vám přeje
Anna Iše Benianka Vávrová.*

Použitá literatura: D. Lánská - Koření od Salvátora

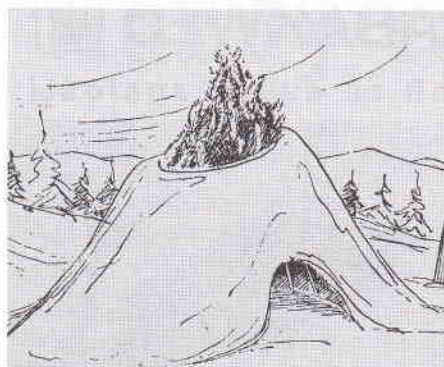
Badián

Hřebíček

Vanilka

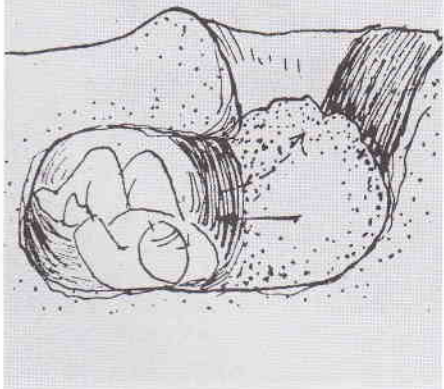
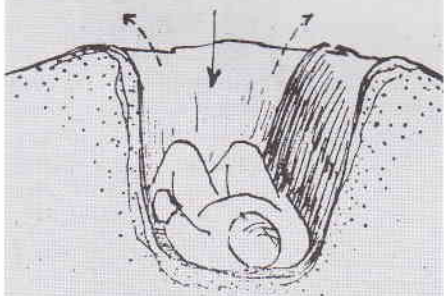
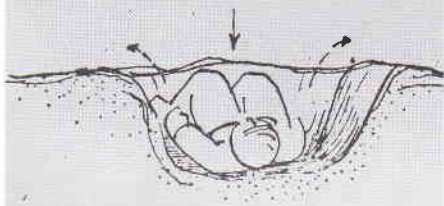
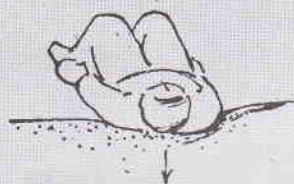
Nové koření

Stavba iglú

Příklady staveb na sněhu

Vytváření záhrabu

V zimním povídání si musíme povídat o báječné stavbě - iglú. Sám jsem v iglú poprvé nocoval, až když jsem usku měnil za krosnu, tedy někdy po vojně, a ten zážitek - jistě srovnatelný s úžasnými širáký za jasných nocích na sněhu - stál za to. Navíc bývají i noci větrné, a širák na sněhu se mění v boj o přežití.

Stavění iglú se nám zalíbilo a tak jsme ho stavěli a zkoušeli nejednou, ovšem zdatnosti a umu našich třebečských kamarádů Tuláků a jejich klubu Moravských Eskymáků jsme nedosáhli. Představu o tom, jak iglú vypadá, zajisté máte a tak jen několik poznámek, které byste mohli využít.

Prvně k iglú stavěnému poněkud netradičně tedy „sypanému“. Potřebujete syký zmrzlý sníh a pak (jak říkají příručky) je vše jednoduché. Velmi snadno (během několika hodin) sněžnicemi nebo lopatkou naházíte hromadu sněhu velikosti budoucího iglú (průměr cca 2,5 m, výška 1,5 m). Povrch pečlivě udusáte a uděláte si krátkou procházku (udusaný sníh zatím změní strukturu a vytvoří skořápkovou stěnu). Po návratu uděláte vchod a vyberete zevnitř syký sníh... Mohu vás ujistit, že většínou (tady u nás) i ostatní vnitřní sníh změní strukturu a budete si připadat jako v dolech a kutat a vylupovat, navíc nebudete příliš vědět kde jste jak daleko od vnější stěny... Za pokus to však stojí, když se zadaří dá se v tom i spát (když jste si jisti, že to na vás v noci nekecne), a přejí vám ať se sype!

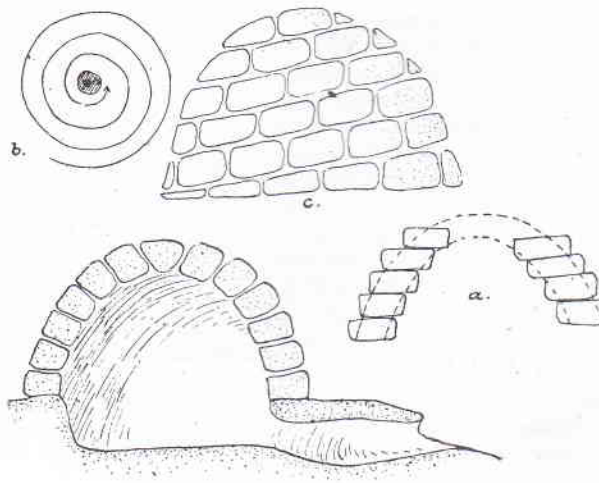
K druhému známějšímu postupu, ze sněhových kvádrů, počítejte také s velkou spotřebou sněhu a spoustou času...

Nejlépe je navštívit místo, kde budete iglú stavět, den dopředu. Zde si vybrat dostatečně hluboký sníh (příkopa, návěj) a ten sněžnicemi udupat (stejný efekt jako u předcházející stavby). V den realizace vzít mimo jiné mačetu na vykrajování kvádrů a sáně na jejich přibližování. Moravští Eskymáci se tuším chránili před vlhkem a zimou přetažením gumových uklízacích rukavic přes vlastní vlněné. To při zimním táboření bylo vhodné

například i pro mytí nádobí a pod. Z kvádrů (lze je dělat i z velkých koulí, když se sníh „nabaluje“ nebo lisováním do bedniček) pak stavíme známou kopuli - buď po vrstvách, nebo průběžně „do šneku“ (první vrstva postupně výškově po jednotlivých kvádrech narůstá až druhá začne plynule překrývat první a tak dále s postupným zmenšováním poloměru a zvětšováním sklonu dovnitř - není potřeba tolika živých podpěr při stavbě vyšších vrstev - až po úplné uzavření). Uzavření a poslední vrstvy je třeba natrénovat. Po dokončení kopule se vyřízne vchod a celá stavba se uhladí zevnitř i z venku. Ke vchodu se přistaví tunýlek buď zalomený podél stěny nebo přímý s výškovým schodem, aby do iglú fučelo co nejméně. Ve stropě se provrtá klacikem větrací otvor a nečeká-li se obleva, můžeme nocoval. Chce to dobrý spacák, důkladnou izolaci zespoďu promyšleně uloženou, abyste přímo na ní neslupevali sníh a s vlastním teplem si nevytvářeli pod sebou kaňuž vsakující se do spacáku (boky, ramena). Na vchodě oceníte starou deku - ono i tunýlkem dokáže zafučet.

Co dodat - když se při stavbě zapotíte tak hned nezačnete lenošit a postávat. Při procházce zůstanete v tempu a věci na sobě většinou dosušíte. Bude-li vám zima, raději se převlečte!!! Pečlivě sledujte počasí - obleva v noci při jakémkoliv táboření (s minimálním vybavením) na sněhu je prostě pohroma. Proto mějte věci pohromadě, nestyďte se a vezměte s sebou dobrou baterku (co svítí i při mrazu) a buďte připraveni i na případný ústup. Jen jednou jsem se nemohl dočkat rána (ze stromů na mě tekli mokří sníh, na prohnuté celtě se vytvářel mokří bazén a vidět nebylo vůbec nic) a ráno jsme usky zapínali spodky dlaní a prsty nemohli téměř pohnout, zelenáci! A to vám rozhodně nepřeju. Takže alespoň -5 stupňů, hodně dobrého sněhu a prima stavění.

Vladimír Levinský -
Wikki, Wallowa, Woodcraft.....

MISTR TÁBOROVÝ LÉKAŘ - MAŠKIKI

by vám dnes rád vyprávěl o rostlinách, které nás budou provázet časem vánočním

*Vánoce, Vánoce, skoro-li budete?
Jedněm ku radosti,
druhým ku žalosti,
svým časem přijdete.*

JMELÍ BÍLÉ (*Viscum album*)

Jmelí je stále zelený keř, který jako polocizopasník vytváří na větvích listnatých stromů (např. vrb, topolů, jabloní, hrušní) a jehličnanů až 1 m velké košaté trsy. Roste velmi pomalu, každým rokem přirůstá pouze jeden článek se dvěma vstřícnými, žlutavě zelenými listy délky 2 - 4 cm. Od března do dubna kvete nenápadnými, zelenavými květy, zato nápadné jsou plody - kulovité nepravé bobule velikosti hrachu, lesklé a bílé, které zrají v prosinci nebo až následujícího jara. Rozmnožuje se semeny, drozdivití ptáci rozšiřují pro člověka jedovaté bobule svým trusem. Další známé druhy jsou jmelí borové (*Viscum laxum*) a jmelí jedlové (*Viscum abietinum*), které jsou vedeny jako ohrožené druhy.

Jmelí bílému podobný je ochmet evropský (*Loranthus europaeus*), zvaný též jmelí dubové, opadavý, na dubu a kaštanovníku jedlém cizopasící keřík s červenou kůrou a bleďožlutými bobulemi. Kvete v dubnu až květnu a vyskytuje se spíše v jižní, než střední Evropě.

Již od pohanských dob bylo jmelí považováno za dar z nebes, protože roste v korunách stromů, a užívalo se v různých obřadech. Také staří Čechové prováděli s jeho větvkami různé čary. Ještě dnes je symbolem Vánoc a štěstí do nového roku, a proto si s ním lidé rádi zdobí své příbytky. Zvyk používat jmelí jako vánoční ozdoby „pro štěstí“ se k nám dostal z Anglie a Švédska. Lidové názvy: gmejli, jemoi, mejlí, mýlí, omeli.

Moc a léčivé účinky:

Sušených větvček s listům se používalo jako léku ke snížení krevního tlaku, popřípadě jeho regulaci (u nízkého krevního tlaku může i lehce zvýšit), zvláště při arterioskleróze (kornatění cév) a závratí. Ve formě injekcí je jmelí prostředek ke zvýšení celkové obranyschopnosti organismu, příznivě působí při artróze (degeneraci kloubů) a podpůrně při rakovině (zastavuje růst buněk).

Jiné použití:

Ze štávy z jmelí se připravuje ptačí lep, a proto vznikla přívodě: "Drozď sám sobě svou zhoubu trouší."

Květomluva: Spolu našli jsme štěstí.

Symbolika: život, štěstí

VÁNOČNÍ KAKTUS (*Epiphyllum truncatum*)

Je dalším symbolem Vánoc v našich domácnostech. Patří do skupiny listnatých kaktusů, které se vyznačují plochými zelenými lodyhami, členěnými v kratší nebo delší články téměř úplně bez ostnů, takže se podobají listům. Nové články vyrůstají na jaře, na podzim se na koncích článků objevují pupata, která se právě v prosinci rozvíjejí v ozdobné, jasně růžové květy velikosti několika centimetrů.

Doma máme také jeden takový již letitý kaktus a každý rok mě potěší svými růžovými „lucerničkami“. Dokonce se nám ho podařilo jednoduše a úspěšně rozmnožit, takže kdo by měl zájem, může se bez obav obrátit na redakční radu nebo přímo na mě.

CESMÍNA AMERICKÁ (*Ilex opaca*) CESMÍNA OSTROLISTÁ (*Ilex aquifolium*)

Když se vám příště dostane do ruky vánoční prání s větvkami se sytě zelenými, lesklými a po okrajích pichlavě ostnatými listy a korálkové červenými bobulkami, budete už vědět, že je to cesmína. Tato dřevina roste převážně v tropech, v Evropě se vyskytuje pouze cesmína ostrolistá. Snad proto, že plody cesmín dozrávají pozdě na podzim a začátkem zimy (od října do prosince), stala se cesmína symbolem Vánoc. V Anglii a Americe je cesmína ještě populárnější než u nás jmelí a tak si také s ní zdobí své domovy.

Další z 12 druhů cesmín je cesmína paraguayská (*Ilex paraguariensis*) ze které se připravuje vynikající povzbuzující čaj maté (obsahuje velké množství kofeinu). Tento čaj se správně nepije ze šálku, ale saje „brčkem“ z duté tykve. Až budete procházet mrazivou Prahou, můžete se nachvíli ohřát v příjemném prostředí některé z čajoven a sami si vychutnat lahodu chuť maté.

PRYŠEC NEJPĚKNĚJŠÍ (*Euphorbia pulcherrima*)

Jestliže máte doma v květináči „vánoční hvězdu“, tak vězte, že je to právě tato bylina, která patří do rodu pryšců. Původně pochází z Ameriky, z Mexika, ale dnes se pěstuje jako okrasná rostlina po celém světě.

Pokud se i vy rozhodnete letos poprvé vyzdobit svůj domov vánoční hvězdičkou, zde je několik pěstitelských rad: při rozkvetu vyžaduje teplotu mírně nad 20 °C, poté ji můžete umístit na chladnější místo vašeho bytu, a tak vám vydrží déle rozkvetlá.

KADIDLOVNÍK (*Boswellia*)

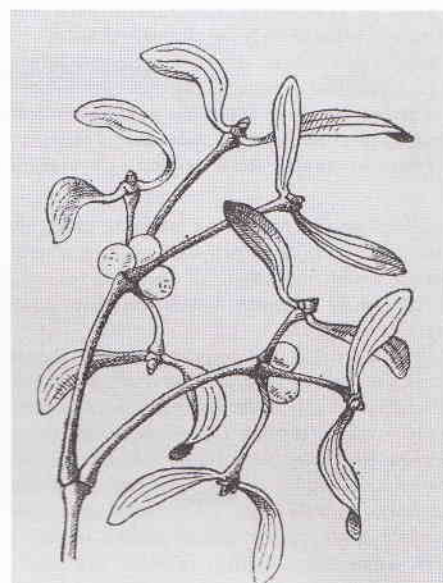
„Tiše a ochotně purpura na plotně voní, stále voní...“, určitě vám tato píseň není neznámá, ale víte vy vůbec, co je to ta purpura? Máte pravdu, směs kadidla a vonných rozdrčených dřevin, co je však to kadidlo? Kadidlo čili olibanum je pryskyřice vytékající z poraněných míst dřeviny kadidlovníku. Tato pryskyřice na vzduchu rychle tuhne a má bělavou barvu, pálená na žhavém uhlí vydává velmi příjemnou vůni. Už v dávném starověku se jí takto používalo k vykuřování. Dodnes ji můžeme cítit při slavnostních bohoslužbách v křesťanských kostelích.

MYRHOVNÍK (*Commiphora*)

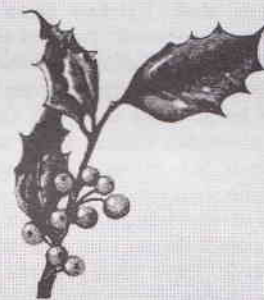
Také myrha je vonná pryskyřice, vytékající z poraněné kůry myrhovníku. Myrha je jednou z nejstarších drog, uvádí se, že je lidmi používána už asi 4000 let. Ve starověku ji používali v lékařství a také k přípravě vonných masť. Významné bylo též její použití při balzamování mrtvých. Dnes se užívá hlavně ve voňavkářství a při přípravě různých kadidlových směsí.

A tím by se s vámi pro dnešek ráda rozloučila
Anna Iše Benianka Vávrová,
Ahoj příště!

Použitá literatura: Průvodce - Bobulovité, užitkové a léčivé rostliny, Amann - Stromy a keře lesa, J. Klempera - Květomluva, Atlas ABC - Vánoční botanika

Jmelí

Cesmína

Kadidlo

Myrhovník

Potní chýše

Dědečkův dech

Podle jedné legendy byl obřad inípi /nebo také oinikage - potní lázně/, konaný v iníthi /nebo iníthipi - potní chýši/ jedním zprvních, které se Indiánům v oblasti plání dostaly /povšimněte si kořene obou slov: "ní" - žít/. Uctivali v něm všechny základní složky - kameny /nejstarší bytosti na zemi/, oheň, vodu, zemi i vzduch. Zároveň jim obřad inípi sloužil jako prostředek komunikace s vyššími silami. Konal se před každou důležitou událostí, mnohdy i jako zahájení obřadu jiného.

V našem článku se zaměříme pokud možno bez komentářů na vyprávění samotných Indiánů nebo lidí, kteří se obřadu účastnili. Nechťme také činit rozdíly mezi tím, co bylo „původní“ a tím, jak to Indiáni dělají dnes.

Přenechejme tedy slovo slavnému Chromému Jelenovi /Tháhča hušté - Lame Deer/:

„Když se dva podílejí na stavbě té malé, úlu podobné chýše, jsou jejich staré pře zapomenuty. Závist a žárlivost zmizí. Ti dva muži se smějí a začínají se navzájem dobírat, žertují o svých bývalých rozepřích.

Nejprve si musíš najít ty správné kameny. Najdeš je na pláni nebo v kopcích. Jsou ze země, která se proměnila v hutný, matný kámen. Takové kameny se nelesknou a nejliskří. Jsou pevné, tvrdé, ale ne křehké. Nepraskají, ani když se v chýši rozpálí do červena a nikoho nezraní. Říkáme jim ptačí kameny - sintkala waksu - a vypadají jako vyšité korálky. Když si je prohlédneš zblízka, uvidíš na nich jemné vzory a žilky. Zelenavé jako mech. Nevzdří dlouho, během zhruba čtyř dní kresba vybledne a zmizí. Říká se, že na ty kameny je dali někteří ptačí. Z těchto znamení se dá číst budoucnost. Slyšel jsem jednou nějakého starého muže říkat: "Vidím řeku, odplavený most a řeka vystupuje ze břehů. Přichází potopa." A tak se také stalo. Kromě kamenů nasbírej pro potní lázeň dřevo na oheň. Užíváme dřevo topolu balsamového /cottonwood/. To je náš největší strom.

Běž pak k potoku a uřízní dvanáct vrbových prutů /white willow/. Ty se pak oloupají a zarazí do země v kruhu. Lehce se ohýbají. Ohýbáme je do tvaru podobného včelímu úlu a tak svazujeme dohromady. Nahoře tvoří pruty čtverec představující vesmír, čtyři světové strany. V některých případech se užívá šestnáct prutů. Tyto vrbové pruty tvoří kostru chýše jako kosti u člověka. Pak se kostra pokryje. Dříve jsme používali bizoní kůže, dneska chýši pokrýváme nepromokavou plachtou, přikrývkami nebo prošívanými dekami. Pro saunu před Tancem slunce používáme ty nejlepší deky, které máme a ty s nejkrásnějším vzorem. Hotová suna dosahuje asi do výše žeber muže. Je tedy vysloveně malá, ale pro ty, kteří v ní sedí ve dřevu, znamená celý vesmír. Duchové všech žijících tvorů i věcí jsou v chýši sjednoceni, tomu věříme. Země, na níž sedíme, je naše matka, všechen život pochází od ní. Ve středu chýše vyhloubíme okrouhlou jámu, jež se naplní později kameny. Přitom se modlíme k Velkému Duchu. Jeho moc se zpřítomní v té jámě, neboť ta, když se používá posvátným způsobem, se stává středem země. Vyhrabaná hlína se pečlivě sebere a uděláme z ní jakýsi hřbet, cestičku pro duchy, deset kroků délky, vedenou z chýše a končící v malém kopečku, kterému říkáme unči - babička. Jáma uprostřed označuje také wakicagapi - milovaného mrtvého příbuzného, který se vrátil na zem. Na něj myslíme, když jámu plníme kameny. Jáma je ve středu kruhu, který tvoří ta chýše. Tento symbol - kruh v kruhu znamená život, to, co je bez konce. Rostliny, zvířata i lidé se rodí a umírají, ale Indiáni budou žít. Nedaleko unči - kopečku, sledující svatou cestu, založíme oheň, v němž se budou rozpalovat kameny. To je ten plamen, který se předává z generace na generaci. Vše, co konáme v našich obřadech, má pro nás hlubší význam a symboli-

zuje tak či onak vesmír, sílu přírody, jejíž duchové sídlí neustále v našich myšlenkách. Proto nejdrív - při zakládání ohně klademe na zem 4 kolíky ve směru východ - západ a pak jako když stavíme malé tipi. I to opět symbolizuje 4 světové strany, zemi a nebe. Třísky znamenají mimoto tipi s Indiány uvnitř. To jest - my jsme částí vesmíru a ten je částí nás samých, vesmír je přítomen v našich domech, saunách a našich srdcích. Vchod do sauny míří k západu slunce. Víme, že četní etnologové napsali, že hledí k východu, ale to platí jen pro ty chýši klanů - heyoka, kteří vše činí naopak. Před chýši zarazíme do země dvě vidlicovitě větve a na ně vodorovně se klade kolík. To je opěrka, o níž se opírá svatá dýmka. To vše je oltář. Někteří lidé k tomu přikládají ještě bizoní lebku, na níž je uvázáno 5 obětních tabákových balíčků, jiní staví k tomuto černobílou hůlku, značící den a noc. Po ruce musí být těž kbelík čerstvé vody. Ta se musí načerpat čerstvá z tekoucí vody, neboť představuje živou vodu. Dříve jsme plnili vodou zvířecí kůže, ale tyto staré překrásně zdobené kožené vaky již neexistují. Musí nám stačit obyčejný kyblík.

Vedoucí obřadu vchází jako první do chýše a bere s sebou svou dýmku. Pádu pokryje šalvějí, svatou bylinou. To značí, že zelené živé věci, duchové stromů a rostlin jsou v chýši s námi. Pak spaluje vonné byliny, spletené do copu jako ženské vlasy. Cop podpálí na jednom konci a krouživým pohybem rozptyluje vůni a dým po celé chýši. Tak se posvětil celý prostor a zaženou zlé myšlenky a pocity. Nyní je vše připraveno a lidé mohou vstoupit do sauny. Obvykle je jich 6 - 7, to jsou dobrá čísla. Při sedmi je jeden z nich vůdce, jeden reprezentuje zemi, druhý mraky a ostatní čtyři světové strany. Až do počtu sedmi mohou lidé sedět na zkrácených nohách. Při zvláštních příležitostech - velmi zřídka když jich bývá až 12, ale pak všichni klečí na kolenou těsně u sebe.

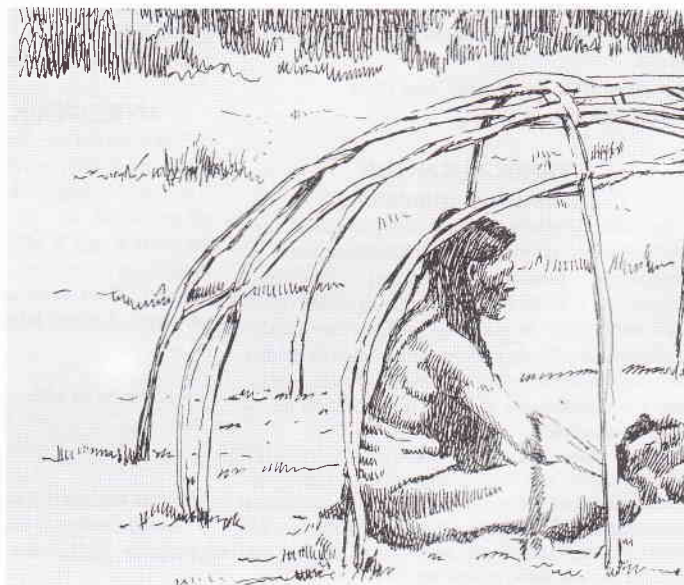
Když ležeš do té potní chýše, nechod v plavkách nebo ručníku kolem beder. Máš být znovuzrozen. Přicházíš na svět jako novorozeně z lůna matky, neboť země je naše skutečná matka. Vyjdeš z lázně s novým duchem. Přece se nechceš znovuzrodit ve spodkách. Kdybys přišel takhle ustrojen, ještě by si lidé pomysleli, že s tvým přirozením není něco v pořádku. Tak se nežinýraj. Někteří bílí mají trvale špatné svědomí - proto ten ručník, to se však poslední

dobou již změnilo. Přátelé mi říkali o jedné dámě, která byla u nich na návštěvě a šla s nimi do sauny také bez šatů. To bylo naprosto přirozené a správné. Nejen muži se v inípi očišťují. Ženy užívají též inípi, ale většinou vytvoří skupinu sami pro sebe.

Muži chodí do sauny častěji, protože medicínman se musí očistit před každým úkonem /i léčebným/, který provádí. V okamžiku, kdy se skrčen vtačíš do sauny, jsi zvířetem, které vlezá do své nory. To ti má připomenout, že jsi příbuzný všech čtyřmozců. Vcházíme dovnitř, proti směru hodinových ručiček. Vedoucí obřadu vpravo vedle vchodu, jeho pomocník vlevo. Ostatní pak v libovolném pořadí. Nyní potřebujeme už jen pomocníka, který nám pomáhá zvenčí.

Tento muž nám teď bude přinášet žhavé kameny jeden po druhém. Po dobu jeho konání není nikomu dovoleno křížit jeho cestu nebo se octnout mezi ním a chýši. Chce-li vedoucí obřadu skutečně přesně dodržovat postup, mělo by se k přinášení kamenů použít silně vidlicovitě rozdvojené tyče, jinak stačí vidle na seno nebo něco podobného. Když nám vchodem podá první kámen, odpovídáme "philamayaya - děkuji". První kámen se pokládá přesně do středu jámy pro prababičku zemi, pak přidáme další čtyři kameny okolo - západ, východ, sever, jih - jeden pro každou světovou stranu, odkud vane vítr, konečně jeden na ten první uprostřed - za nebe a praotce Ducha. Když je těch prvních šest uloženo, mohou se ostatní nakupit libovolně. Pokud však je tento obřad začátkem ošetřování nemocného, bereme nejvýš 12 dalších kamenů, tedy vcelku 18. Při zvláštních příležitostech může se vrstvit až 50 kamenů. Tyto kameny pak navíc reprezentují stromy, rostliny a zvířata.

Muž řídící obřad zapálí dýmku a nechá ji kolovat.

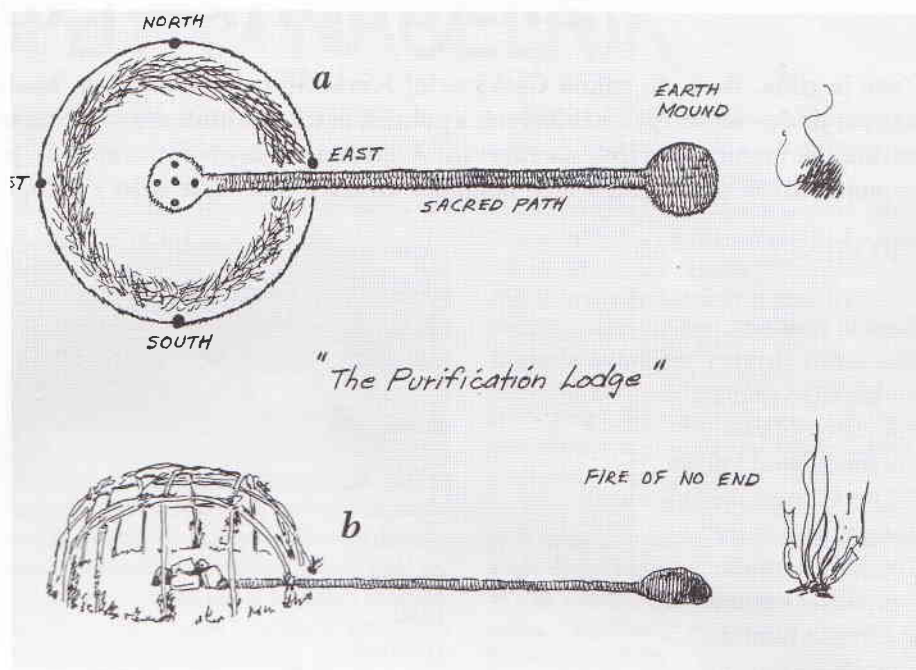

To nás posvěti a sbratří. Dým se dá skoro krájet, třeme si s ním ruce a vtíráme si jej do těla. Modlíme se k Velkému Duchu, ke svatým kamenům - k tunka - k inyan, Ti nemají ani oči ani ústa, paže nebo nohy, ale vydechují dech života. Pomocník zvenku chýši uzavře a dohlédne na to, aby do chýše nevniklo žádné světlo.

Vedoucí pak lije nebo stříká vodu na žhoucí kameny. Chce-li tak činit postaru, koná tak trsem nebo chomáčem šalvěje nebo jiných aromatických bylin, ale může použít i naběračky. Voda je ledová, kameny rudé žárem a v tom máme zde to spojení nebe se zemí, vodou života se svatým dechem ducha - dědeček a babička přicházejí spolu. Vzniká veliká síla. Vdechujeme tuto páru, pijeme tu vodu, pára značí mraky, živou duši, život sám. Vedro nyní vrcholí. Plíce vdechují oheň a kdo už to nevydrží, zvolá: „Mitakuye oyasin - všichni jsou mi příbuzní“, pak někdo uvolní překryv vchodu a pustí dovnitř chladný vzduch.

A tak tu všichni sedíme potmě a přemýšlíme, co inipi znamená. Zavřeme oči a nasloucháme šumění ledové vody na rozpálených kamenech. tomu, co nám má co říci jiskra, která podpaluje myšlenky. Celá chýše se chvěje, třese, když muži zpívají: „Tunkašila, hi-yay. hi-yay“. Naplno na tebe působí horko a síla země. Vdechuješ je, jsi jich pln. Síla vniká do tebe a posiluje tě, páru přibrzdí pokožka, ale zemská síla prolíná tvé tělo a ducha. Léčí mnohé nemoci. Arthritidu, revma, Hojí se rány na duši. Takové inipi je náš kostelník. Ne jako chrámy bílých, kde lidé společně poklekají a hlavně stávají na odív elegantní šaty. Inipi je něco jiného. Zde neexistuje žádné vychloubání a žádné nejasnosti. Jen naříká lidé, sedící potmě, blízce zemi a Velkému Duchu. A když tě Velký Duch posvěti, můžeš i žhavý kámen zvednout a nezraníš se.

Vchod otevřeme čtyřikrát a vpustíme dovnitř trochu světla a chladného vzduchu. Zaspíváme dvě písně a k tomu opět pootevřeme vchod. Čtyřikrát poléváme kameny vodou a čtyřikrát kouříme tabák z kúry červené vrby, jehož dým stoupá k Velkému Duchu. Je-li překryv otevřen, třeba by chtěl někdo promluvit: o nemoci, kterou by chtěl léčit, nebo třeba prostě jen o tom, jak je hezké, že ty jsi tu s námi. Nebo možná někdo jiný bude mluvit o alkoholismu ve své rodině a poprosí o pomoc a modlitby. Záleží také především na tom, za jakým účelem a pro koho byl obřad očisty

uspořádán.

Když dýmka kolovala již čtyřikrát, fěkne - „Všichni mi příbuzní“ a tím obřad končí. Poslední, kdo dokouřil, dýmku rozebere a pečlivě vyčistí hlavičku. Chýši opouštíme v směru slunce a proti směru hodinových ručiček. Pijeme studenou vodu a třeme tělo suchými listy šalvěje. Z lázně vyjdeme s pocitem pohody, s jasnou hlavou, šťastni. Víme, že jsme vykonali něco dobrého, co prospěje nejen nám, ale všemu živému.

Ta malá chýše jako včelí úl, která se dá postavit jednoduše a nestojí ani halíř, se používá pro obřady zas a zas, až se jednoho dne zhroutí, nebo vrbové pruty, které tvoří stěny, polámou. Když k tomu dojde, spálíš je, kameny zahrabeš, půdu urovnáš, aby se země opět zahojila. Pak můžeš někde jinde postavit chýši novou. Doufám, že přijde den, kdy každý Indián bude mít saunu vedle svého domu.“

Dovolím si jednu malou poznámku pro etnografy. Nedávno zemřelý duchovní vůdce Siouxů Bláznivá Vrana /Fools Crow/ uvádí, že „Vstup do potní chýše vždy směřuje k západu“. T.E.Mails, který uspořádal jeho životopis ve své jiné knize „Secret Native American Pathways“ uvádí, že „vchod pro siouxsou potní lázeň k Tanci slunce směřuje k zapadajícímu slunci, která okamžitě slouží jako symbol obnovy a znovuzrození.“ Tentýž Mails v jiné své publikaci uvádí, že „jako u tipi, byl i vstup do potní chýše orientován vždy na východ“.

Další kapacity, vrání válečník Dvě legíny /Two leggings/ a Willian Powers tvrdí totéž, co duchovní vůdce Černý Jelen /Black Elk/ : „Potní chýše je vždy zkonstruovány tak, aby její

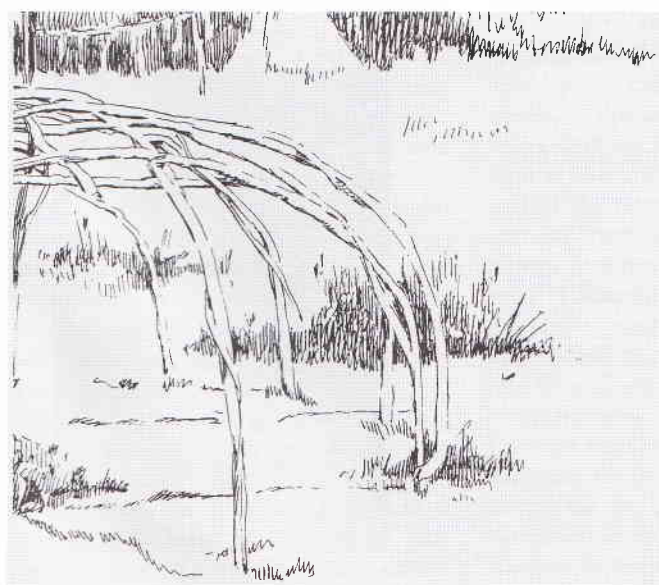
vchod směřoval na východ, neboť z tohoto směru přichází světlo moudrosti.“

Slovníček pojmů v lakotském jazyce :

ve všech slovech se „y“ vyslovuje jako „j“, „i“ a „í“ se nevyslovují měkkce, ale neutrálně

- potní chýše - inipi (obřad), iníthi, inithipi (chýše) - vysl. s chrčivým „h“ jakoby „ch“
- dýmka - čanúpa - vysl. čannúnpa s nosovými „n“
- západ - wiyóhpeyata (místo, kde zapadá slunce) - vysl. s chrčivým „h“ jakoby „ch“
- sever - wazíyata (místo, kde žije obr)
- východ - wiyóhiyapata (místo, kde vychází slunce) - vysl. wióhiyanpata s nosovým „n“
- jih - itókagata (místo, kam lidé obracejí své tváře) - vysl. s chrčivým „g“
- země - makhá
- voda - mní
- oheň - phéta
- kámen - inyan - vysl. inyan s nosovými „n“
- thuká (posvátný) - vysl. thunkán s nosovými „n“
- tabák - čanlí - vysl. čanlí s nosovým „n“
- dědeček - thunkášila - vysl. thunkášila s nosovým „n“
- dobry, dobre - wašté
- děkuji - philamáya
- dveře - thiyópa
- posvátný - wakhán - vysl. wakhán s nosovým „n“

Pokračování příště

Zima lehká i těžká

Zase je zima. Beru do rukou Český orloj Karla Šiktance a začínám hledat. A je to těžké, protože pochopení je ukryto jinde - na starých hřbitovech a polních cestách a hluboko v našich srdcích. Tam, kde se ještě skrývá kousek zasněžené vesnice a křížek na rozcestí. A možná mi nejde o pochopení, jen se nechávám unášet proudem zpola zapomenutých slov. Snad v těch několika útržcích naleznete něco z toho, co jste již dávno hledali.

PROSINEC

Zase je prosinec.
Zas vánky listují v prachové závěji
a vlast má vázaná
má zlatou ořízku
jak modlitební knížka.
Z kupolí sněží měděnka a sůl.
Taky ti buší srdce?
To svaté Barboře
z turského kamene
smeklo se ramínko
z mokrého ramene
a brodům osleplým
andělskou nahotou
zmrzají v očích slzy!
Noc bije o zeď
hebkou soví hlavou.
A já si z biblí
marně čtu tu pravou -
všechny jsou na kost,
otvírám je v půli -
sype se písmo,
až tmí se mi zem.

Obuj se,
půjdem měřit led.
Proutí si kroutí
nalepené fousy -
měsíc si čistí mléčná skla.
Jde holič Kukulín,
břitvu si o podrážku brousí
a modlí se,

by nepraskla.
Listí,
co zbylo,
mne si oslí uši.
Vzdychnem -
a vrby před námi,
pod hrdlem vějičku,
prchají do zátočin.
Tme pár zvonů.
Chví se chrám.
Jak by tu v kole sem a tam obcházel
jakýs
dávno mrtvý zločin.
Už umíš pít?
Hospoda v šeru
skví se jako šperk -
v takové zimní atlasové tmě
slychají pijáci
na cestách k domovu plakat i konva-
linky.
Nevěříš?
Nevěř.
Našel jsem před pár dny svůj starý
obrázek. A jak jsem pohlédl sám
sobě
do očí -
záviděl jsem jim všechno, co v nich
není.
Dobrou noc,
Výsosti.
Ta hrstka sluhů - to' váš sad!
...

LEDEN

Zase je leden.
"Stůj, synu!"

Kam běžíš
Pojď, kleknem na sněh, srazíme se na
zem pod jedinou hvězdu.
Zas bude Třech Králův.
A na jméno Ježíš
korunku nám sváže kozorožím
chlupem
Její Milost Zima v Trněném Oujezdu
Je broných koní, povřísel a kostí.
Budeč,
má bába, dřepí mezi hroby
v nebesích stojí alpaková lžička.
Pojď.

...
"Ty neznáš Perchtu?"
směju se, půl kámen.
"Jde světit po vsích česnek, sůl a
křidu -
Podmoráň,
Hostouň,
Dubí,
Dříň ---
co jméno,
zázrak - o dvanácté v noci vyhrkne
ze skal místo vody víno"
"Na to si počkám"
křičíš.

...
A to všechno se dá ve výprodeji
koupit za 12 korun. Do cela bych
vám to doporučil...

Petr Koubek - Okeya

SEDÍCÍ BÝK - NÁČELNÍK

Motto: Necht' je zaznamenáno, že jsem byl posledním mužem svého lidu, který složil zbraně.

Následujícího dne - 10. července roku 1881 - vyrazil Le Gare na jih. Jeho karavana se skládala z více než třiceti vozů a bryček patřících Červeným Kabátům. Na nich bylo naloženo na čtyřicet tipí. Aby se pojistil, naložil Le Gare všechny zásoby ze svého skladu. Ve Vrbovém Křoví nezůstalo nic k jídlu, a proto ho následovala i většina dalších Siouxů. Celkem jich tedy z Kanady odcházelo sto osmdesát sedm.

Byla to deprimující cesta. Po starých vyježděných kolejích, zařezávajících se do zelené rozlohy nekonečné prerie, pomalu jela jeden za druhým řada Indiánů. Podél ní se kolébaly vrzající káry. Prerie byla posázena tečkami oranžových lilií, ohničky kaktusových květů i žlutými a bílými květy petrklíčů. Mezi těmito zářivými květinami ležely všude kolem - kam až oko dohlédlo - kosti pobitých bizonů. Byly zde široké lebky s prázdnými očními důlky - ještě s chomáči hnědé a vysušené kůže - i zcela ochlupené hlavy se svrašťujícími se nozdrami. Do zelené trávy se bezmocně natahovaly napolo stažené mumifikované nohy nebohých zvířat, mezi nimiž se klenula žebra bílá jako křída. Siouxové z nich po celý den nespouštěli oči. Ani v noci jim tyto ponuré pozůstatky nedaly spát. Smrtně bleďe probleskovaly v temnotě ...

Sedícímu Býkovi nezbyvalo než uvažovat o tom, že jeho vlastní vybělené kosti budou brzy ležet vedle bizonů. Vždyť podle bizona se tvořil a odvíjel celý jeho život. Jeho síla a síla bizonů spolu byly spjaty. A ani pro jednoho ani pro druhého už zde nebylo místa. Když byli Indiáni asi tak padesát mil od Fort Bufordu, objevily se na obzoru vozy. Sedící Býk zadržel svého koně, poplácal ho po plecích a automaticky ze sebe vydal udatné bizoní zabručení. „Přijíždějí Američané!“, vykřikl. Brzy však uviděl, že jsou to míšenci, a uklidnil se.

Dne 19. července v pravé poledne vjel Sedící Býk a jeho malá jezdecká skupina do Fort Buford. Zde byli zavedeni k tábořišti mezi přístavištěm a samotnou stanicí. V onom okamžiku ještě nebylo nic řečeno. Sedící Býk sdělil vojákům, že je unavený a hladový a bude hovořit, až se nají a odpočine si.

Zatímco Siouxové vjížděli do tábora, důstojníci se shromáždili, aby uviděli slavného náčelníka. Plukovník William H. C. Bowen, nyní ve výslužbě, který byl v té době v pevnosti Buford jako mladý důstojník, píše, že Sedící Býk byl v tom okamžiku v civilu -

tedy bez ozdob.

„Nevypadal jako zdravý člověk. Na jeho tváři i postavě se projevovaly účinky starosti, trápení i hladu, kterými prošel. Zestárnul. Od šedesátých let byl hrdinou svého lidu. Jeho konečná kapitulace - to, že se musel vzdát nenáviděným bělochům a tím i své milované nezávislosti - představovalo pro jeho hrdost tu nejtvrďší ránu. Bylo to pro něho velmi těžké. Byl na dně.“

Nebylo divu. Vždyť bylo tak těžké vzdát se těch rychlých koní, kteří ho nosili na tolika lovech, v tolika bojích a na tolika nekonečných cestách... A teď se jich musel vzdát. A když se pak muži postavili do řady, aby odevzdali své zbraně, Sedící Býk prý předal svou vlastní pušku vojákům prostřednictvím svého - tehdy osmiletého syna Vraní Nohy (Crow Foot). Řekl mu při tom: „Chlapče můj, budeš-li žít v tomto světě, nebudeš nikdy mužem, protože nikdy nebudeš moci mít pušku ani koně.“

Zapamatujte si tento výrok: „budeš-li žít“.

Poté Sedící Býk promluvil ke shromážděným důstojníkům jménem svého lidu: „Tato zem, kterou mám pod svými nohama, je opět moje. Nikdy jsem ji neprodal, nikdy jsem ji nikomu nedal. Když jsem před pěti lety opustil Černé hory, bylo to proto, že jsem si přál svou rodinu vychovávat v klidu. Byl to zákon Velké Matky - to, že tam bylo všecko v klidu. Já však po celou tu dobu přemýšlel nad tím, že se do této země vrátím. Nyní, když sem Le Gare přivedl mé přátele - slyšel jsem, že s ním přišla jedna z mých dcer - rozhodl jsem se, že vyrazím z Qu' -Appelle a půjdu s nimi do Fort Buford. Chci teď učinit se Spojenými státy smlouvu. Pevnou, solidní smlouvu. A chci mít u toho svědky. Několik Červených Kabátů i několik Američanů.“

Dohoda byla uzavřena. Sedící Býk odevzdal své zbraně a koně. Na oplátku mu byla „prominuta“ jeho minulost. Byla mu slíbena měkká postel i přiděly potravin. Původně si myslel, že dostane přidělenou nějakou rezervaci v úrodném kraji kolem Malé Missouri. Nyní se však zdálo, že všichni jeho lidé byli poslání do rezervace Stojící Skály - do pevnosti Yates. Také on tam měl odejít a připojit se k nim. Nedal však najevo žádné velké zklamání. Byl spokojen s péčí, kterou mu věnoval major Brotherton, a potěšil ho milý novinář st. paulského listu Pioneer Press, jenž ho ujišťoval, že jeho dcera je svobodná, zdravá a šťastná.

Do všech siouxských rezervací byly poslány telegramy s oznámeními o jeho kapitulaci. Očekávalo se, že všichni Indiáni, kteří pomýšleli na to, že za ním odejdou do Kanady, se svého plánu vzdají. Osadníci

z Montany a Dakoty, žijící podél hranice si konečně oddechnou. A do Saskatchewanu začnou proudit přistěhovalci.

Tak tedy Sedící Býk kapituloval. A jak ministerstvo války Spojených států amerických tak i Královská severozápadní jízdní policie dávaly dohromady záznamy o tom, jak se jim podařilo této dlouho očekávané události dosáhnout.

Ryba Allison se připravoval k napsání své knihy. (Viz E. H. Allison: Surrender of Sitting Bull.) Přisvojoval si při tom veškeré zásluhy o náčelníkově rezignaci.

Le Gare vznesl žalobu k Soudu pro žaloby proti Spojeným státům americkým. Žádal po vládě třináct tisíc čtyři sta dvanáct dolarů.

V tom samém týdnu dostala zvláštní jednotka, pověřená pohřebními pracemi na Malém Velkém Rohu, rozkaz, aby shromáždila pozůstatky vojáků Dlouhého Vlasu a poté je pochovala u paty nového památníku.

John Mulvaney stále ještě pracoval na značně propagačním obraze nazvaném „Custerova poslední formace“. Plátno mělo být velké dvacet krát dvaadvacet stop a jeho autor na něm pracoval již téměř rok.

Novináři byli sami na sebe pyšní. Věděli, že při takové slavnostní příležitosti, jakou kapitulace bezesporu je, musí každý veliký muž učinit slavnostní proslov - „Necht' je zaznamenáno, že jsem byl posledním mužem svého lidu, který složil zbraně.“

Navzdory legendám však náčelník Jediný Býk, který stál poblíž Sedícího Býka v oné chvíli, kdy předával svou pušku Američanům, trvá na tom, že jeho strýc tehdy neřekl vůbec nic. V Kanadě totiž zůstalo ještě třicet pět siouxských rodin. A ty mohly kdykoliv přijít a vzdát se. Samozřejmě, že všichni Siouxové Sedícího Býka znali. A věděli, kdy se vzdal on.

Navíc mu taková teatralnost projevu nebyla vůbec vlastní. A je více než jasné, že novínovým článkům nepřikládal vůbec žádnou váhu. Je nebo není tedy pravděpodobné, že by tento ošuntělý, nedůvěřivý, zatrpklý, hladový, unavený a zklamaný muž udělal při takové příležitosti nějaká okázalá gesta?

Sedícího Býka již nezajímalo nic. Jen jeho smlouva.

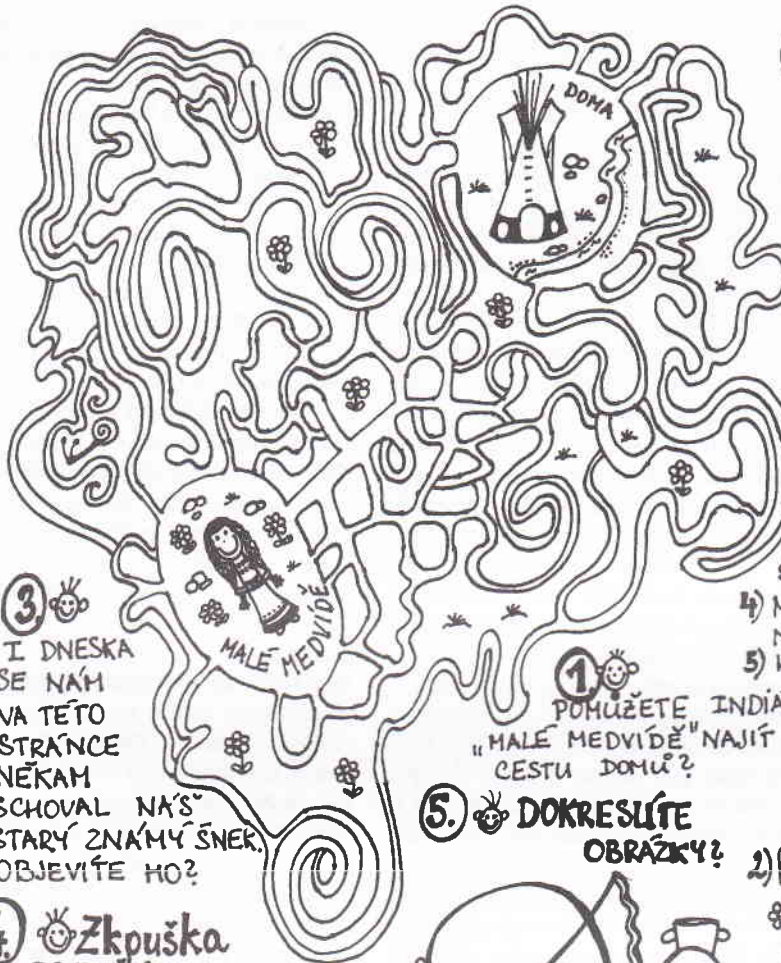
29. července se spolu se svými lidmi nalodil na parník Generál Sherman. Pak se lodní kolesa začala zvolna otáčet, zahvízdala píšťala a příd' lodi zamířila širokým obloukem do středu bahnité Missouri. Do Fort Yates ve Stojící Skále to bylo po proudu tři dny cesty.

Z anglického originálu přeložil Petr Majer

PRO CHYTŘE

hlavičky

2.

MILÉ CHYTŘE HLAVIČKY, V KAŽDE Z NÁSLEDUJÍCÍCH VĚT SE SKRYVA JEDNO LÍDSKÉ POVOLÁNÍ. ZKUSTE HO OBJEVIT A POTOM NAPISAT DO KRÍŽOVKY POD VĚTAMI. A CO VY? ČÍH BYSTE NEJRADEJÍ CHTĚLI BYT VY?

- 1) ALEŠ SPOLKL LÉK A RÁDNĚ HO ZAPIL.
- 2) PETR ZAKOPL A VYKRÍKL: „AU, NO-HA.“
- 3) PROČ JE TONDA TAKOVÝ ŠKAROHLÍD A ČÍM HO ROZVESELÍME?
- 4) MALÍ ŘÍČNÍ RACI JSOU VELMÍ VZÁCNÍ
- 5) KUBA ŘEKL, ŽE AŽ BRÍZA USCHNE, ODŘE Z NÍ KURU.
- 6) ANIČKA HÍSTO ČAP ŘEKLA DATEL.

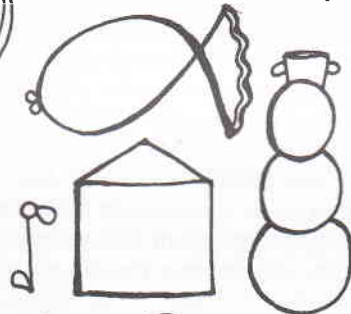
3.

I DNESKA SE NÁM NA TĚTO STRÁNCE NĚKAM SCHOVAL NÁŠ STARÝ ZNÁMÝ ŠNEK. OBJEVÍTE HO?

1.

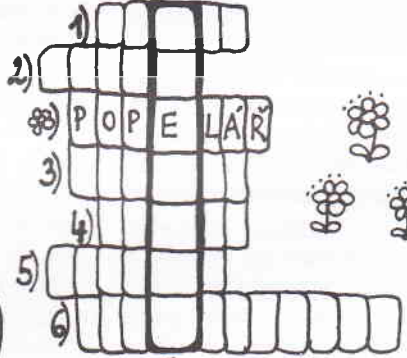
POMUŽETE INDIANCE „MALE MEDVÍDE“ NAJÍT CESTU DOMŮ?

5. DOKRESLÍTE OBRAŽKY?

4. Zkouška paměti.

Zakryjte stránku a zkuste si vzpomenout alespoň na jedno ovoce, které je nakresleno v pravém horním rohu.

Toto slůvko si pořádně zapamatujte.

7.

CO JE TADY NAPSÁNO?

KÁNYNCAŤSNNYRKOYŮYTAŠEOAĚSR

8.

MILÉ CHYTŘE HLAVIČKY, PAMATUJETE SI JEŠTĚ NA NEDOKONČENÝ PŘÍBĚH ŽÍRAFY A JEJÍHO SLONIHO KAMARÁDA Z MINULÉHO ČÍSLA? DNES MÁM PRO VÁS NOVÝ ÚKOL - ZKUSTE SLOŽIT BAŠNIČKU, ALE TAK, ABY SE V NÍ OBJEVILÓ VŠECH TĚCHTO ŠEST SLOV:

- 1) PRINC 2) JAHODA 3) SVĚTLUŠKA 4) ŠPENÁT 5) KOST
- 6) SLŮVKO, KTERÉ JSTE VYLUSTILI V KRÍŽOVCE.

STEJNĚ JAKO NEDOKONČENÝ PŘÍBĚH I NEJKRÁSNEJŠÍ BAŠNIČKY BUDOU OTIŠTĚNY A ODHĚNĚNY. BUDEME NA NĚ ČEKAT V REDAKCI BU NEBO NA NIŽE UVEDENÉ ADRESE. KRAŠNĚ VAŇOCE, UŽ SE MOC TĚŠÍ ŠTĚPA

MYŠKA

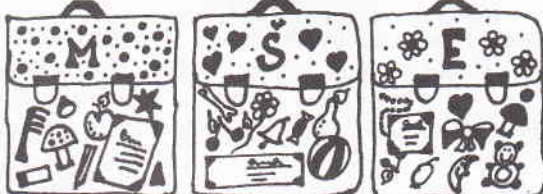
ŠIŠKA

ELIŠKA

Myška, Šiška a Eliška jsou kamarádky. Dvě z nich jsou ale i sestry. Které to jsou? Poznáte je podle toho, že mají ve své tašce jednu stejnou věc, kterou dostaly od své babičky.

STOPARI

ZROZENÍ VLKA

ASPOŇ NA ČAS VYPADNOUT Z MĚSTA... SÁM DO LŮNA PŘÍRODY...

TAK ÚPLNĚ SÁM ZAS MOŽNÁ NE...

JSEŠ SI JISTA ŽE BYS NEMOHLA?

FAKT NENÍ ČAS! VYŠÍVÁM TĚD MOKASINY PRO VALDU, POUZORO, HARRYMU A.T.D.

NEJDE TO... TĚD ŽROVNA MUSÍŠ PŘELOŽIT TY KAPITOLY O ZDRAVĚM VLIVU PŘÍRODY!

TAK NA TO ZAPOMEN...

MÁM? NEMÁM? ŽE KUSIT SE MÁ VŠECHNO...

TO JE ÚŽASNÝ, MYŠTO! JASNĚ, ŽE JEDU...

BUDE TO TA KOVĚJ DRAMEJ VEJLET?

BOA! P TA ROMANTIKA?

AHOJ!

TO SE MI SNAD ŽDA! CO PAK S NAMA NIKDY NEBYLA V TYPÍ?

TAKHLE JSEM SI TO NEPŘEDSTAVOVAL...

ŽÁNNI KRAJINA, TA DO VEDE CHYTIŤ ZA SRDCE!

POJĚ, JDEME, AŽ NAJDEM DO TĚH TÁBORIŠTE!

TĚD BUDEME MEDITOVAT, ČERPAT ENERGIU ZE STROMŮ, NASLUOCHAT TIŠTU, SPLÝVAT S PODSTATOU...

JE TU TĚDA PĚKNA ŽIMA. CO BUDE TĚD?

'SI UPAD' Z VĚDĚT BYSME ŽMRZLI!

NO TAK, TĚDA NE...

CHCE TO HODNĚ CHVŮJ, ABYCHOM NENASTYDLI OD ŽEMĚ. HVEĎ TI POMŮŽU, JEN CO SE ŽAHREJU!

VSEĎE SE TI TO ASI NEPOVEDE

